निस्दी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

मित्याल, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

प्रतिवेदन

आ.व (२०८०/८१ देखि २०८३/०८४)

प्रदेश सरकार

प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान बाँके

लुम्बिनी प्रदेश

निस्दी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

मित्याल, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

राजस्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan)

प्रतिवेदन

आ.व (२०८०/८१ देखि २०८३/०८४)

प्रतिवेदन तयार गर्ने संस्थाः

पि.फाइभ नेपाल मल्टिप्रपोज प्रा.लि., बुटवल

प्रदेश सरकार

प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान बाँके

लुम्बिनी प्रदेश

विषय सूची

क्र.सं	शिर्षक	पेज नम्बर
१	कार्ययोजनाको परिचय	१
१.१	कार्ययोजनाको बारेमा	१
१.२	राजस्व सुधार योजनाको परिचय	१
१.३	कार्ययोजानको उदेश्य	२
१.४	कार्यशाला सञ्चालन विधि तथा प्रक्रिया	२
१.४.१	सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन	२
१.४.२	तथ्यांक सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास	३
१.४.३	प्रारम्भिक बैठक तथा अभिमुखीकरण कार्यशाला	३
१.४.४	तथ्यांक/ सूचना संकलन	४
१.४.५	तथ्याङ्क विश्लेशण तथा मस्यौदा कार्ययोजना तयारी	४
१.४.६	मस्यौदा कार्ययोजना पेश	५
१.४.७	कार्ययोजना लाई अन्तिम रुप प्रदान तथा पेश	५
१.५	अध्ययनको सीमा	५
२	परिच्छेद गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय	६
२.१	गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय	६
२.२	गाउँपालिकाको मानवीय संसाधन	७
२.३	गाउँपालिकाको भौतिक सम्पति	८
३	परिच्छेद -३ स्थानीय तहको राजस्व अधिकार	१३
३.१	स्थानीय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था	१३
३.२	आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था	१७
३.३.१	कर राजस्व	२५
३.३.२	गैरकर राजस्व	३१
४	परिच्छेद -४ आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था	३७
४.१	राजस्व परिचालन सम्बन्धी संस्थागत संरचना	३७
४.२	विगतको आय परिचालनकको अवस्था	३८
४.३	आय संकलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता	३९
४.४	राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरु	४०
५	परिच्छेद -५ राजस्व सुधार कार्ययोजना	४२
५.१	गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना	४२
६	परिच्छेद -६ आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण	४९
६.१	राजस्व सुधार कार्ययोजनका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण	४९
६.२	आगामी ३ आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण	५२
७	परिच्छेद -७ निष्कर्ष तथा सुझाव तथा मुल्यांकन	५३
७.१	निष्कर्ष तथा सुझाव	५३
७.२	कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन	५३
	अनुसूचीहरु	५६

परिच्छेदः १
कार्ययोजनाको परिचय

१.१ कार्ययोजनाको बारेमा

गाउँपालिकाको विधमान राजस्व अवस्थामा सुधार गर्ने तथा आगामी तीन वर्षसम्मको राजस्व प्रक्षेपण गर्ने कार्यलाई सहयोग पुर्याउन विज्ञ संस्थाको प्राविधिक सहयोगमा निस्दी गाउँपालिकाले यो राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan–RIAP) तयार गरेको हो। यस प्रतिवेदनमा निस्दी गाउँपालिकाको राजस्व परिचालनको वर्तमान अवस्था अध्ययन विश्लेषण गरी प्राप्त नतिजाका आधारमा राजस्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरुको पहिचान गरिएको छ र सोका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपणसमेत गरिएको छ। यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाले गाउँपालिकाको राजस्व सुधारमा गर्नुपर्ने कार्यहरुलाई मार्गदर्शन गर्ने तथा उक्त कार्यहरुको अनुगमनका लागि तथा आगामी वर्षहरुको आय बजेट तयार गर्न आधार उपलब्ध गराउने विश्वास लिइएको छ। यस कार्ययोजनामा निम्न विषय वस्तुहरुलाई समेटिएको छ ।

१. राजस्व सुधार कार्ययोजनाको परिचय
२. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय
३. स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय संभाव्यता
४. आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलनको अवस्था
५. राजस्व सुधार कार्ययोजना
६. आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण
७. निष्कर्ष तथा सुझाव

१.२ राजस्व सुधार योजनाको परिचय

नेपालको राज्य सञ्चालन संरचना संघ प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने तथा राज्यशक्तिको प्रयोग तीनै तहले गर्ने विधमान संवैधानीक व्यवस्था रहेको छ। स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा गर्ने विकास निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गरी जनचाहना अनुरुप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारि बनाउन ठुलो लगानी आबश्क देखिन्छ। यसका लागि स्थानीय सरकारलाई संघ र प्रदेश सरकारबाट उपलब्ध हुने विभिन्न अनुदान तथा राजस्व बाडँफाँड बाहेक स्थानीय राजस्व अधिकार प्रदान गरिएको छ। साथै स्थानीय सरकारले अन्य शुल्क पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना जस्ता गैरकर लगाउने अधिकार प्रदान गरिएको छ। साथै स्थानीय सरकारले अन्य स्वदेशी संघसंस्थाबाट अनुदान रकम प्राप्त गर्न सक्ने नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन सक्ने तथा नेपाल सरकारको सहमति लिएर वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमाभित्र रही आन्तरीक ऋण लिन सक्ने कानुनी व्यवस्था समेत छ।

संवैधानिक अधिकारभित्र रही स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनले गाउँपालिकालाई आन्तरिक आय परिचालन गर्न सक्ने उल्लेख्य अधिकार दिएको भएता पनि ती अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरुपमा परिचालन गर्न सकिरहेका छैनन्। यसको मुख्य कारण स्थानीय तहको संरचना नयाँ भएकोले त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि संगठनात्मक स्थापना तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ।

निस्दी गाउँपालिकाको राजस्व सुधारका लागि गाउँपालिकाकै नेतृत्वमा सहभागितामूलक पद्दति अवलम्वन गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ। यस दस्तावेजको प्रमुख उपलब्धीका रुपमा गाउँपालिकाका प्रतिनिधि कर्मचारी तथा अन्य सरोकारवाहरुलाई राजस्व परिचालन क्षेत्रमा आधारभूत जानकारी प्राप्त हुनुका साथै गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको क्षेत्रमा रहेका समस्या तथा अवसरहरुको पहिचान गरी सुधारको कार्ययोजना तयार गर्ने र आगामी तीन वर्षका लागी आयको प्रक्षेपण गर्ने मार्गदर्शन तयार भएको हुनेछ।

१.३ कार्ययोजनाको उद्देश्य

निस्दी गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको विधमान अवस्था आन्तरिक स्रोतको संभावना र विधमान समस्याहरुको विश्लेषण गरी सुधारका क्रियाकलाप पहिचान गर्न र सोको आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपणमा गाउँपालिकालाई सहयोग पुर्याउनु नै यस कार्ययोजना तयारी गर्नुको मुलभूत उद्देश्य हो। यस कार्ययोजनाका विशिष्ठ उद्देश्यहरु देहाय अनुसार रहेका छन्।

- गाउँपालिकाको आय अधिकार तथा सुधार योजना सम्बन्धमा प्रमुख उपप्रमुख कार्यपालिकाका सदस्यहरु राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरु शाखा प्रमुखहरु वडा सचिवहरु राजस्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरु प्रमुख राजनीतिक दल तथा उधोग वाणिज्य संघका प्रतिनिधि र अन्य सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखीकरण गर्ने।
- शीर्षकगत रुपमा करका आधार तथा विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण गर्ने।
- आन्तरीक आय वृद्धिको लागि आयका प्रमुख स्रोतहरुको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने।
- राजस्व प्रशासनको संस्थागत व्यवस्था बिलिङ्क तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरु पहिचान गरी आय प्रक्षेपण एवम् आय सुधार रणनीति सहितको राजस्व सुधार कार्य योजना तयार गर्ने।

१.४ कार्यशाला सञ्चालन विधि तथा प्रक्रिया

कार्ययोजना तयारी गर्ने कार्य गाउँपालिकाका पदाधिकारी शाखा प्रमुख तथा अन्य कर्मचारी र वडा सचिवहरु सहितको सहभागितामा कार्यशाला आयोजना गरी सम्पन्न गरिएको थियो। त्यसबाहेक सरोकारवालाहरुसँगको अन्तरक्रिया तथा सूचना संकलन फारामको उपयोग तथा सम्बन्धित कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुसँग छलफलजस्ता विधिहरुबाट शिविर देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको प्रथम चरणमा विभिन्न स्रोतहरुबाट सन्दर्भ सामाग्रीहरु संकलन अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो। प्रतिवेदनका लागि आवश्यक सूचना गाउँपालिकाको कार्यालयमा रहेका राजस्व शाखा लेखा शाखा योजना शाखा नक्स शाखा प्रशासन शाखा लगायत अन्य शाखा र एकाइहरुबाट संकलन गरिएको थियो थप सूचनाका लागि सम्बन्धित कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरुसँग छलफल गरिएको थियो। यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य सन्दर्भ सामग्रीहरु अनुसूची १ मा देखाइएको छ।

१.४.२ तथ्यांक/सूचना संकलन फारम तथा सूची विकास

तथ्यांक संकलन गर्नुअघि सम्बन्धित विभिन्न सन्दर्भ सामग्रीहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण गरी परामर्शदाता संस्थाले अन्य स्थानीय तहहरुमा गरेको अभ्यास समेतलाइ मध्यनजर गरी सूचना संकलनका लागि आवश्यकता अनुसारका फारामहरुको विकास गरिएको थियो । गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको सन्दर्भमा तथ्यांक संकलनको लागि प्रयोग गरिएको फाराम अनुसूची २ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

१.४.३ प्रारम्भिक बैठक अभिमुखीकरण कार्यशाला

गाउँपालिकामा प्रारम्भिक बैठक तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न गाउँपालिका परिवारको लागि उपयुक्त समय तय भएपछि प्राविधिक परामर्शदाता टोली चैत ९ गते निस्दी आइपुगेको थियो । गाउँपालिकाका प्रमुख पदाधिकारीहरुसँग भएको छलफल र समझदारी अनुरुप २०७९ चैत ९ गते विहान १० बजेदेखि बेलुकी ३ बजेसम्म राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन गरिएको थियो । कार्यशाला गोष्ठीमा गाउँपालिका उप-प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कार्यपालिका सदस्यहरु र सरोकारवाला प्रतिनिधि गाउँपालिकाका शाखा प्रमुखहरु वडा सचिव तथा कार्यालय सहायकहरु लगायत सहजर्कता टोली सहित कुल ४१ जनाको सहभागिता रहको थियो जसमध्ये महिला सहभागिको संख्या १५ र पुरुष सहभागीहरुको संख्या २६ रहेको थियो ।

कार्यशाला गोष्ठीको शुभारम्भ सत्रमा मन्तब्य व्यक्त गर्दै गाउँपालिका उप-प्रमुख श्री तीरन कुमारी श्रेष्ठ ज्युको सामान्यतया राजस्व वृद्धिमा यथोचित ध्यान दिने परिपाटी कम भएको तथा सम्भाव्य सबै क्षेत्रमा राजस्व संकलन गर्न नसकिएको परिवेशमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाले कर तथा गैरकरको दर तथा दायरा सम्बन्धमा यथार्थपरक विश्लेषण गरी गाउँपालिकाको कुल राजस्वको आकार पहिचान गरी राजस्वका दरहरुलाई सान्दर्भिक बनाउन सक्ने अपेक्षा व्यक्त गर्नु भएको थियो । कार्यशाला गोष्ठीमा स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ध्रुव दयालले स्थानीय तहमा धेरै जिम्मेवारी रहेको जिम्मेवारीका तुलनामा स्रोतको कमी रहेको धेरै ध्यान खर्चमा रहेको तर कसरी आय वृद्धि गर्न सकिन्छ भन्ने सम्बन्धमा कम ध्यान पुग्ने गरेको र सानो प्रयासमा पनि ठुलो राजस्व संकलन गर्न सक्ने अवसर भएकाले निस्दी गाउँपालिकालाई जीवन्त र उदीयमान गाउँका रुपमा स्थापित गर्न पर्याप्त आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाले गाउँपालिकाको राजस्व वृद्धिमा योगदान पुर्याउने धारणा व्यक्त गर्नु भएको थियो । शुभारम्भ सत्रको सञ्चालन गाँउपालिकाका सुचना अधिकारी अर्जुन खनालले गर्नुभएको थियो । शुभारम्भ सत्र सम्पन्न भएपछि परामर्शदाताका तर्फवाट प्राविधिक टोलीलाई कार्यशाला सञ्चालनका लागि बाँकी सत्रहरु सञ्चालनको जिम्मा दिइएको थियो ।

कार्यशाला गोष्ठीको प्रारम्भमा परामर्शदाताका तर्फबाट विभिन्न जिल्लामा राज्श्व सुधार कार्ययोजना तयार गरेका अनुभवि सुरेन्द्र पौडेलले स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्कता र औचित्यका सम्बन्धमा विषयवस्तुको प्रस्तुति सहित सत्र सहजीकरण गर्नुभएको थियो । परामर्शदाता संस्थाका कर तथा गैरकरका सैद्धान्तिक र व्यवहारिक विषयमा विभाजन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारभूत विषयवस्तुमा छलफल गरी तयार पारिएको समूह कार्यलाई प्लेनरीमा प्रस्तुती र छलफल गरी निष्कर्ष सहित कार्यशालाको समापन गरिएको थियो ।

समुह	समूह कार्यको शीर्षक/क्षेत्र	समूह संयोजक र सदस्यहरुको नामावली
समूह १.	कर राजस्व सुधार योजना	गाँ.पा उपाध्यक्ष
समूह २.	गैरकर राजस्व सुधार योजना नया क्षेत्र समेत	वार्ड अध्यक्ष
समूह ३.	राजस्व प्रशासन अभिलेख तथा संकलन संगठन अनुगमन र समन्वय	वार्ड अध्यक्ष

कार्यशाला मापनको अवसरमा उपप्रमुखले यस कार्ययोजनाको तर्जुमाबाट गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि ठोस सुधारको अपेक्षा गर्दै सहभागी सबैलाई धन्यवाद व्यक्त गर्नु भएको थियो। त्यसअघि कार्ययोजनाका लागि सूचना संकलन गर्न निम्नानुसारको चार सदस्यीय टोली गठन गरिएको थियो।

क्र.स	नाम पद	समिति जिम्मेवारी
१.	हेम कुमारी सुनारी	सदस्य
२.	देवी सरा सोमै	सदस्य
३.	रीकलाल कामी	दलित सदस्य
४.	खुमी सरा पुलामी	सदस्य

१.४.४ तथ्यांक/सूचना संकलन

अध्ययनका क्रममा परामर्शदाताद्धारा गाउँपालिकाका विभिन्न शाखाहरु तथा सरोकारवाला पक्षहरुसँग छलफल अन्तरक्रिया स्थलगत अवलोकन एवम् प्रकाशित अप्रकाशित प्रतिवेदनहरुबाट आवश्यक सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो। यसका अलवा अन्य तथ्याङ्क समेत गाँउपालिकाले उपलब्ध गराएको थियो। अध्ययनका क्रममा निम्न क्षेत्रगत तथ्यांक एवं सूचनाहरु संकलन गरिएको थियो।

- राजस्व प्रशासन तथा सूचना प्रवाहसम्बन्धी विवरण
- गत वर्ष तथा चालु वर्षको हालसम्मको यथार्थ आय विवरण
- चालु वर्षको आर्थिक ऐन तथा बजेट
- गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण
- कर्मचारी विवरण तथा संगठन संरचना (Organogram)
- आन्तरिक आय संकलनको अवस्था स्रोत क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण
- आन्तरिक आय संकलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरु सम्बन्धी तथ्यांक तथा सूचना

१.४.५ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा कार्ययोजना तयारी

कार्यशाला समूहगत छलफल र स्थलगत भ्रमण तथा सन्दर्भ सामाग्री एवम प्रतिवेदनहरुको अध्ययनबाट प्राप्त तथ्यांक तथा सूचनाहरुलाई विभिन्न तथ्यांकीय औजारहरु तथा विधिहरुको प्रयोग गरी विश्लेषण गरिएको छ। यसरी विभिन्न विधिहरुबाट विश्लेषण गरी प्राप्त नतिजा तथा जानकारीहरुलाई तालिकामा प्रस्तुत गरि राजस्व सुधार कार्य योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिएको हो।

१.४.६ मस्यौदा कार्ययोजना पेश

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको यो मस्यौदा आवश्यक सुझाव तथा सल्लाहका लागि गाउँपालिका समक्ष पेश गरिएको थियो । र सोहि मस्यौदाको आधारमा आएका विभिन्न क्षेत्रगत अध्ययन तथा विश्लेक्षण गरि यो कार्ययोजना तयारी र अन्तिम पस्तुतिकरण गरिएको थियो ।

१.४.७ कार्ययोजना लाई अन्तिम रुप प्रदान तथा पेश

उल्लेखित मस्यौदा प्रतिवेदनमाथि विभिन्न सरकालवाला पक्षहरुबाट प्राप्त सल्लाह तथा सुझावहरु समावेश गरि राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप प्रदान गरि गाउँपालिका समक्ष पेश गरिएको छ ।

१.५ अध्ययनको सीमा

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनाको क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि सिमित स्रोत पर्याप्त सूचनाको अभाव सीमित समयका कारण यस अध्ययन प्रतिवेदनका आफ्नै सीमाहरु रहेका छन् जुन निम्नानुसार रहेका छन् ।

- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्यका लागि प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्धितिय स्रोतहरुबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरुलाई आधार लिएको छ । यसका अतिरिक्त गाउँपालिकाका सम्बन्धित प्रतिनिधिहरु कर्मचारीहरु तथा अन्य सरोकारपक्षहरुसँग भएको छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरु समावेश गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनको लागि उपलब्ध गराइएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरु विभिन्न कार्यालयहरुको अभिलेख तथा आंशिक रुपमा स्थलगत अध्ययनबाट संकलन गरिएको छ । तथ्यांक संकलनको लागि विस्तृत स्थलगत सर्भेक्षण कार्य गर्न समय परामर्शदाताका तर्फबाट २ जना प्राथमिक तथा द्धितिय तथ्याङ्कहरु संकलनका लागी अनुसूची २ बमोजिमको फारमहरु तयार गरि प्रत्येक वडाहरुमा समेत पुगेर त्यहाँको स्थलगत अध्ययन तथा सरोकारवालहरुसंगको छलफल तथा परामर्श पश्चात यस कार्ययोजनामा विवरण भरिएको भएता पनि केहि विषयहरुमा समय अपुग भएको र केहि कुरा कार्यक्षेत्रगत शर्तमा समेत समाबेश नभएकाले तथ्याङ्कमा कमि भएको ।
- संघीय तथा प्रदेश सरकारसँग प्राकृतिक स्रोत तथा पर्यटन शुल्कबाट प्राप्त हुने राजस्वको बाँडफाँडको व्यवस्था स्पष्ट नभएकोले यस प्रतिवेदनमा समावेश गर्न सकिएको छैन । सो विषयमा स्पष्टता भए पश्चात् यस प्रतिवेदनलाई परिमार्जन गर्न आवश्यक देखिन्छ जुन कार्य यस अध्ययनको कार्यक्षेत्रमा समावेश छैन ।
- गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा आर्थिक गतिविधिमा हुने वृद्धि गाउँपालिकाको सेवामा हुने वृद्धि र नागरिक संन्तुष्टिमा हुने वृद्धि मूल्यांकन दरमा हुने वृद्धि तथा राजस्वका दरको पुनरावलोकन आदि क्रियाकलापहरुले भविष्यको राजस्व संकलनमा असर गर्ने भएता पनि यी तथ्यांकहरु उपलब्ध नभएकाले आय प्रक्षेपणमा आधार लिन सकिएको छैन ।

परिच्छेद २:

निस्दी गाउँपालिकाको परिचय

गाउँपालिकाको वर्तमान क्षमता विश्लेषण र विकासका आवश्यकता पहिचान गरी क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्न वर्तमान अवस्थामा गाउँपालिकाको संक्षिप्त वस्तुस्थिति र वर्तमानको भौतिक स्रोत साधन र मानवसंसाधनको संस्थागत संरचनाको बढि महत्व रहन्छ । तसर्थ यस परिच्छेदमा खास गरी गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय प्रस्तुत गरिएको छ ।

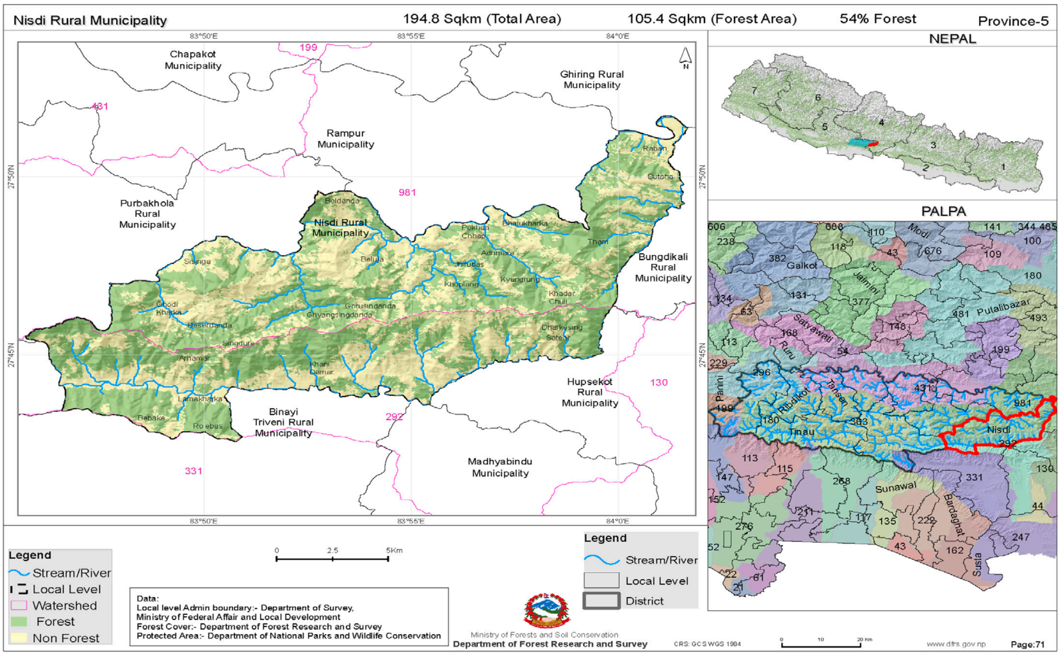

श्रोतः निस्दी गाँउपालिकाको बेबसाइट, https:/nisdimun.gov.np/publications

२.१ अवस्थिति

निस्दी गाउँपालिका पाल्पाका १० वटा स्थानीयतहहरु मध्ये पुर्वमा रहेको एक स्थानीय तह हो। यो गाउँपालिकाको केन्द्र साविकको मित्याल गा.वि.स.को रुक्से भञ्ज्याङ्गमा रहेको छ । यो गाउँपालिकामा साविकका बाकामलाङ्ग, सहलकोट, झिरुबास, मित्याल, गल्धा, अर्चले र ज्यामिरे गा.वि.स.लाई समावेश गरिएको छ । जस अनुसार यस गाउँपालिकामा जम्मा ७ वडा रहेका छन् । यसको पुर्वमा ४ नं प्रदेश नवलपरासी बर्दघाट सुस्तापूर्व जिल्लाको बुङ्गडीकाली गाउँपालिका, पश्चिममा पाल्पाका पूर्वखोला र माथागढी गाउँपालिका र दक्षिणमा नवलपरासी बर्दघाट सुस्तापूर्व जिल्लाकै हुप्सेकोट र विनय त्रिवेणी गाउँपालिका र उत्तरमा पाल्पाको रामपुर नगरपालिका र पुर्वखोलाको केही भाग पर्दछन् । यसको क्षेत्रफल १९४.५ वर्ग कि.मि रहेको छ । पुर्वमा कालीगण्डकी नदीसंग जोडिएको यो गाउँपालिका

महाभारत श्रृंखला र त्यसका आसपासका बस्तीहरुबाट सुशोभित रहेको छ। प्राकृतिक स्रोतले धनी भए पनि विकासका पुर्वाधारबाट पछि परेको यो गाउँपालिका सुशोभित रहेको छ। प्राकृतिक स्रोतले धनी भए पनि विकासका पुर्वाधारबाट पछि परेको यो गाउँपालिका अन्य गाउँपालिकाको तुलनामा पछाडि रहेको छ। यो गाउँपालिकाको मुख्य आयस्रोत बैदेशिक रोजगार, बाख्रा तथा पशूपालन, अदुवाखेती, फलफूल खेती, दलहन आदि हो।

२.२ जनसंख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा कुल जना जनसंख्या १८१२० मध्ये पुरुषको जनसंख्या ४६.३१ प्रतिशत र महिलाको जनसंख्या ५३.९ प्रतिशत रहेको छा यस पालिकाको जनघनत्व ९३ प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ र साक्षरता दर ७८.५ प्रतिशत रहेको छ। साथै यस पालिकामा जम्मा घरधुरी संख्या ४१६५ रहेको छ। यसपालिका मा अपाङ्गता भएका जनसंख्या २.५ प्रतिशत रहेको छ। यस पालिकामा ८५.५ प्रतिशत आर्थिक गतिविधिमा संलग्न छन् भने १४.५ प्रतिशत जनसंख्या आर्थिक गतिविधिमा संलग्न छैनन्। १५७६३ जना मगर, ७३२ जना विश्वकर्मा, ३३२ क्षेत्री, ३१५ जना ठकुरी, २७२ जना वाहुन, २६९ जना परियार, १९४ जना मिजार, १७७ जना नेवार, र ६६ जना अन्य रहेक छन्। र धर्मको हिसावले हिन्दु ७६.२ प्रतिशत, बौद्ध २२.९ प्रतिशत र क्रिश्चियन मुस्लिम र अन्य ०.९ प्रतिशत छन्। भने भाषिक हिसावले मगर मातृभाषा बोल्ने ७७.८ प्रतिशत नेपाली मातृभाषा बोल्ने २१.५ प्रतिशत रहेका छन् भने अन्य मातृभाषा बोल्ने ०.७ प्रतिशत रहेका। यसै गरी गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या मध्ये कृषिमा निर्भर ८५ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका नं. २.१ निस्दी गाउँपालिकाको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण

वडा	घरधुरी	जनसंख्या	पुरुष	महिला	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	जनधनत्व (प्र. वर्ग कि.मी.)
१	५८२	२२९९	१०७७	१२२२	२०.४९	११२.२
२	३६३	१५९८	७३३	८६५	१२.४२	१२८.७
३	४७९	२४३३	११२८	१३०५	३१.०३	७८.४
४	८२७	३६४२	१६८३	१९५९	४२.७९	८५.११
५	८१०	३१०५	१३९०	१७१५	२०.५२	१५१.३
६	४६२	१९२८	८९६	१०३२	२७.७७	६९.४२
७	६४२	३११५	१४३८	१६७७	४३.४०	७१.७८
जम्मा	४२६५	१८१२०	८३४५	९७७५	१९४.५	९३.१६

श्रोतः केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग बेबसाईट, httpsM//censusnepal.cbs.gov.np/results/population

२.३ यातायात पूर्वाधार

यस गाउँपालिका भित्र जम्मा ५२ कि.मि. बाह्रै महिना सवारी साधन चल्न सक्ने अवस्थामा रहेको छ। करिब १५० कि.मि. धुले सडक, २८वटा झोलुङ्गे पुल र निस्दी गाउँपालिकाको वडा नं ५ स्थित निस्दी खोलामा ४१ मि. लम्बाइको पक्की मोटरेबल पुल संचालनमा छ।

२.४ विधुत सेवा

निस्दी गाउँपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरुमा लगभग सबै वडाहरुमा विधुत सेवा पुगेको पाइएको छ। प्राय जसो वडाहरुमा लधु जलविधुत उपलब्ध रहेको छ भने कतिमा वैकल्पिक उर्जाको रुपमा सोलार र वायु उर्जा प्रयोग भएको छ।

२.५ संचार सेवा

यस गाँउपालिकामा टेलिकम सेवाका ३ वटा टावर मार्फत मोबाइल सेवा उपलब्ध रहेको छ। मोबाइल फोन प्रयोग गर्ने कुल घरधुरी ३८२८ मध्ये करीब ९७.४८ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ। मोबाइल फोनबाट डाटा प्रयोग गरी इन्टरनेटको प्रयोग गर्ने जनसख्या करीब ३० प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तै ९.९३ प्रतिशत घरधुरीको टेलिभिजनको पहुँच रहेको छ भने १० प्रतिशत घरधुरीको रेडियोमा पहुँच रहेको छ। यस गाँउपालिकामा स्थानीय : रेडियो सेवाको स्थापना नभएपनि छिमेकी जिल्ला र स्थानिय तहहरुबाट संचालितः रेडियो सेवाको सुविधा लिएको पाईन्छ।

२.६ खाने पानी तथा सरसफाई

खानेपानी र सरसफाईका क्षेत्रमा यस गाँउपालिकामा केही वर्षयता उल्लेखनीय सुधार भएको देखिएको छ। करिब ९८.४४ प्रतिशत घरमा खानेपानीका लागि धाराको उपयोग हुने गरेको छ भने १.५६ प्रतिशत घरमा कुँवालाई खानेपानीको स्रोतको रुपमा प्रयोग गरिएको छ। यस क्षेत्रमा सबै बासिन्दालाई स्वच्छ खानेपानीको पहुँच वृद्धि गर्न एक घर एक धारा अभियान कार्यान्वयनमा रहेको छ। हाल सम्ममा १०० प्रतिशत घरधुरीमा चालयको व्यबस्था भएकोमा ९५.५७ प्रतिशत घरधुरीमा पक्की शौचालयको व्यबस्था रहेको छ। गाँउपालिका खुला दिसामुक्त क्षेत्र धोषणा भई सकेकोले पूर्ण सरसफाई अभ्यासहरु हुँदै आईरहेका छन्। यसै गरी धुवाँरहित चुलो निर्माण र उपयोग गर्ने घरपरिवार पनि उल्लेखनि रहेको छ।

२.७ शिक्षा

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार कूल जनसंख्य मध्ये ७८.५ प्रतिशत साक्षर रहेका छन भने ८५.८ प्रतिशत पुरूष साक्षर रहेका छन। त्यसैगरि ७२.५ प्रतिशत महिलाहरू साक्षर रहेका छन्।

२.८ स्वास्थ्य

यस गाँउपालिकामा जम्मा ३९जना स्वास्थ्यकर्मीहरू बाट स्वास्थ्य सेवाको प्रदान गर्दै आएका प्राथमिक स्वास्थ केंद्र स्वास्थ्यचौकी तथा उपस्वास्थ्यचौकीहरु जनस्तरमा रोग लाग्नु अघि जनस्तरमा रोगलाग्नुअघिको रोकथामयुक्त, प्रतिकारात्मक एबम प्रबर्द्धनात्मक भन्दा पनि उपचारात्मक सेवामा लागेको पाइन्छ। यि संस्थाहरुमा तहगत रुपमा आवश्यक भौतिक समानको अभाव एकातिर छँदैछ भने अर्कोतर्फ आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीहरूको पनि कमी रहेको अबस्था छ। स्वास्थय संस्थाहरूलाई भौतीक उपकरण सम्पन्न गर्नुपर्ने, आवश्यक जनशक्ति आपूर्ति गर्नुपर्ने, र जनशक्तिलाई तालिमप्राप्त, दक्ष बनाउनु पर्ने खाँचो देखिन्छ।

२.९ निस्दी गाउँपालिकाको संगठनात्मक स्वरुप:

नस्दी गाउँपालिकाको संगठानात्मक संरचना निर्माण भएको छैन र संघिय संगठानात्मक संरचनालाई कार्यान्वयन गरिरहेको छ।

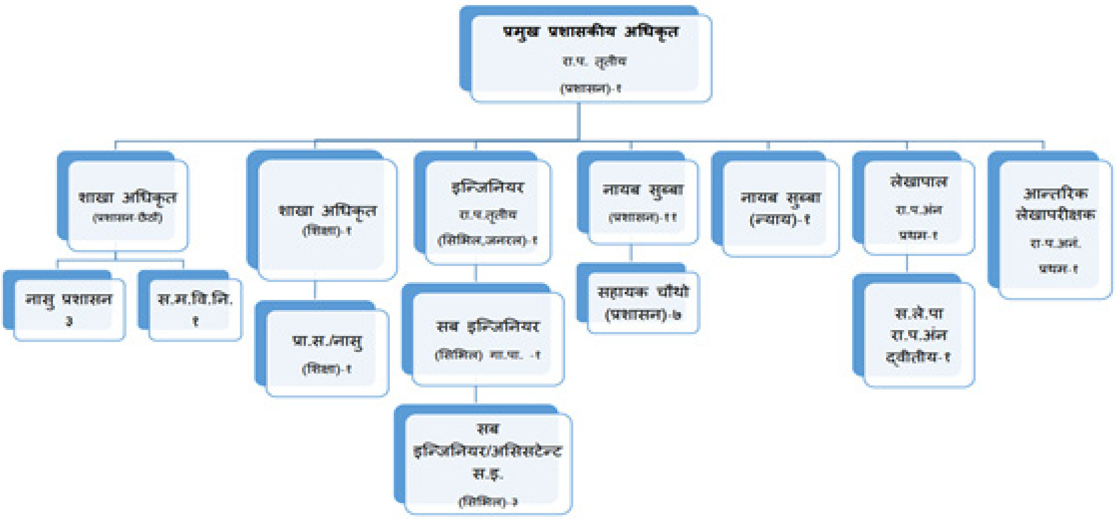

निस्दी गाउँपालिकाको कर्मचारी संगठन चार्ट ।

श्रोतः निस्दी गाँउपालिकाको बेबसाइट, https://nisdimun.gov.np

निस्नी गाउँपालिकाको संगठन संरचना

दरवन्दी तेरीज

कार्यपालिका तर्फ

क्र.सं.	पद नाम	श्रेणी/तह	प्राविधिक	अप्राविधिक	जम्मा
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	रा.प.तृतीय (प्रशासन)	०	१	१
२	शाखा अधिकृत	अधिकृत छैठौं (प्रशासन)	०	१	१
३	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय (शिक्षा)	०	१	१
४	ईन्जिनियर	रा.प.तृतीय (सिभिल, जनरल, वि.आ., स्यानिटरी, सिंचाई, हाईवे) वा अधिकृत सातौं/आठौं	१	०	१
५	नायब सुब्बा	रा.प. अन.प्रथम (प्रशासन) सहायक पाचौं	०	७	७
६	नायब सुब्बा	रा.प. अन.प्रथम (न्याय/प्रशासन) सहायक पाचौं	०	१	१
७	प्रा.स./नायब सुब्बा	रा.प. अन.प्रथम (शिक्षा/प्रशासन) वा सहायक पाचौं	०	१	१
८	म.वि.नि./स.म.वि.नि.	रा.प. अन.प्रथम सहायक पाचौं	०	१	१
९	लेखापाल	रा.प. अन.प्रथम/ सहायक पाचौं	०	१	१
१०	आन्तरिक लेखा परीक्षक	रा.प. अन.प्रथम /सहायक पाचौं	०	१	१
११	सब इन्जिनियर (सिभिल, जनरल)	रा.प. अन.प्रथम (प्रा.) सहायक पाचौं	१	०	१
१२	सब इन्जिनियर (सिभिल, आर्किटेक्ट)	रा.प. अन.प्रथम (प्रा.) सहायक पाचौं	१	१	१
१३	सह-लेखापाल	रा.प. अन. द्वितीय वा सहायक पाचौं/चौथो	१	०	१
१४	अ.स.ई.		३	०	३
		गाउँ कार्यपालिका कर्मचारी संख्या	६	१७	२२

वडा कार्यालय तर्फ

क्र.सं.	पद नाम	श्रेणी/तह	प्राविधिक	अप्राविधिक	जम्मा
१	नायब सुब्बा	रा.प अन.प्रथम (प्र) /सहायक पाचौं/चौथो	०	१	१
२	सहायक चौथो	रा.प अन.प्रथम (प्रा) /चौथो (प्रा.)	०	१	१
		प्रति वडा कर्मचारी संख्या	०	२	२
		वडाको संख्या	७		
		वडाको जम्मा कर्मचारी संख्या	०	१४	१४

२.१० निस्दी गाउँपालिकाको जननिर्वाचित जनप्रतिनिधि समितिका संयोजकरु र कर्मचारी विवरण

तालिका नं. २.२ निस्दी गाउँपालिकाको निर्वाचित पदाधिकारी तथा कार्यपालिका सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पद	उम्मेदवारको नाम थर	लिङ्ग	सम्पर्क नं.
१	अध्यक्ष	मुक्त बहादुर सारु	पुरुष	९८५७०६८०१२
२	उपाध्यक्ष	तीरन कुमारी श्रेष्ठ	महिला	९८४०१९३५०४
३	वडा अध्यक्ष	यम बहादुर राना	पुरुष	९८४०४९२३१९
४	प्रवक्ता	मेख बहादुर सुनारी	पुरुष	९८४७०६७१२८
५	वडा अध्यक्ष	फत्ते सिंह दर्लामी	पुरुष	९८६९४२८०३९
६	वडा अध्यक्ष	नविन्द्र थापा सोती	पुरुष	९८५७०६०२३५
७	वडा अध्यक्ष	सन्तविर सुनारी	पुरुष	९८४७००१३७४
८	वडा अध्यक्ष	दुर्गा बहादुर सोमै	पुरुष	९८४७१३८८१५
९	वडा अध्यक्ष	मुक्त बहादुर पाटा	पुरुष	९८४०९१६८६०
१०	सदस्य	खुमी सरा पुलामी	महिला	९८६४५६८८२५
११	सदस्य	हेम कुमारी सुनारी	महिला	९८६४४७३९४१
१२	सदस्य	मिम्श्री बयम्बु	महिला	९८४४७९२४२८
१३	सदस्य	देवी सरा सोमै	महिला	९८६२७२८४६५
१४	दलित सदस्य	रीकलाल कामी	पुरुष	९८१५४८६८४९
१५	दलित सदस्य	खुम बहादुर बि. क.	पुरुष	९८६६१५२४६५

श्रोतः निस्दी गाँउपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०८०

तालिका नं. २.३ निस्दी गाउँपालिकाको विषयगत समिति

क्र.सं.	समितिको नाम
१	श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति
२	न्यायिक समिति
३	राजश्व परामर्श समिति
४	योजना तथा अनुगमन समिति
५	बजेट तथा अनुगमन समिति
६	विध्येक समिति
७	आर्थिक विकास समिति
८	पूर्वाधार विकास समिति
९	सामाजिक विकास समिति
१०	संस्थागत विकास सेवा प्रवाह र सुशासन समिति
११	वातावरण तथा विपत् सेवा प्रवाह र सुशासन समिति
१२	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

श्रोतः निस्दी गाँउपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०८०

तालिका नं.२.४ विषयगत समिति

क्र.सं.	समितिको नाम
१	विधायन समिति
२	लेखा समिति
३	सुशासन समिति

श्रोतः निस्दी गाँउपालिकाको बेबसाइट, https://nisdimun.gov.np

परिच्छेद-३
स्थानीय तहको राजस्व अधिकार

यस परिच्छेदमा उपलब्ध कानुनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शिर्षकगत रुपमा विस्तृत विश्लेषण गरिएको छ। यसबाट गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विधमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएको मुद्दाहरुलाई राजस्व कार्ययोजनाले संवोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ।

३.१ स्थानिय तहको राजस्व अधिकार सम्बन्धी सवैधानीक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान ले स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ

- सम्पत्ति कर
- घर बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- भूमीकर मालपोत
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर

संघीय कानुन (स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४), अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छः

क. गाउँपालिकाको एकल अधिकारः

अ) कर

- सम्पत्ति करः आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र सो घरले चर्केको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर मालपोत लगाउनु पर्ने। घरले चर्केको जग्गा भन्नाले घरको ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्ने। (आर्थिक ऐन २०७५ र केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्न बनेका ऐन २०७५ बाट संशोधित ब्यवस्था)
- भूमि कर मालपोतः आफ्ना क्षेत्रभित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गाको उपयोगका (आधारमा लगाउने २०७५ वाट संसोधित ब्यवस्था)
- घर जग्गा बहाल करः कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, टप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा।

- व्यवसाय करः पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा।
- सवारी करः अटोरिक्सा।
- जडिबुटी कवाडी र जीवजन्तु करः आफ्नो क्षेत्रभित्र उन, खोटो, जडीबुटी, बनकस, खर, कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको ब्यवसायिक उपयोग गरे वापत।

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्क आफूले निर्माण रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत।
- पार्किङ शुल्क आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए वापत।

(इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार ट्रेकिङ्ग कायकिङ्ग बञ्जी जम्प जिपफ्लायर प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुदसम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।
- आफूले निर्माण संचालन वा ब्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा खानेपानी विजुली धारा अतिथि गृह धर्मशाला पुस्तकालय सभागृह फोहरमैला व्यवस्थापन सरसफाई ढल निकास सडक बत्ति शौचालय पार्क पौडी पोखरी ब्यामामशाला पर्यटकीय स्थल हाटवजार पशु बधशाला शवदाह गृह धोविघाट सडक वसपार्क पुल आदि।
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मुल्यांकन सेवा शुल्क।
- सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क।

(ई) दस्तुर

- दर्ता अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर ।
- एफएम रेडियो संचालन घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र विद्यालय स्थापना स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म सहकारी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम ट्यूसन कोचिङ औषधि पसल प्लटिङ्ग।
- ढुङ्गा गिट्टी वालुवा माटो खरीढुङ्गा स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण उत्खनन् तथा उपयोग।
- नक्सा पास दस्तुर।
- पञ्जीकरण व्यवस्थापन दस्तुर।
- वडामार्फत् गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर।

(उ) बिक्री गर्न सक्ने (केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ वाट संसोधित ब्यवस्था)

- गाउँपालिका तथा आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्टेल ढुङगा गिट्टी बालुवा एबम माटोजन्य वस्तुको बिक्री गर्न सक्ने।
- गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा जराजुरी दहत्तर बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्ने
- यस्तो बिक्रीबाट प्राप्त रकम गाउँपालिकाको सञ्चित जम्मा गर्नुपर्ने।

(ऊ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने (केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ वाट संसोधित व्यवस्था)

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिकाको स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धि गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने दफा ११ (४):

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन ब्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी
- खानेपानी महसुल
- स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई सेवा शुल्क
- स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन संकलन प्रशोधन र वजार ब्यवस्थापन
- जनरल अस्पताल नर्सिङ्ग होम निदान केन्द्र र स्वास्थय संस्थाको दर्ता संचालन अनुमति
- स्थानिय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति नवीकरण
- इन्टरनेट सेवा टेलीसेन्टर केवल तारविहिन टेलिभिजन प्रसार अनुमति नवीकरण
- स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता

संघीय कानुन (अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नअनुसार वित्तिय अधिकार प्रदान गरेको छ ।

(क) एकल कर प्रशानसन सम्वन्धी ब्यवस्था आर्थिक ऐन २०७५ वाट संसोधित ब्यवस्था

(क) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर रिक्सा अटोरिक्सा र विधुतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाँउपालिका वा गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

(ख) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले उठाउने ।

(ग) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने

(घ) विज्ञापन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

(ङ) प्रदेशले सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

- प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम ६० प्रतिश रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई वाँडफाँड गरिने

- आयोगले निर्धारण गरेको निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय तहलाई वाँडफाँड गर्ने ।
- प्रदेशले मासिक रुपमा सम्वन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

(ख) राजस्व बाँडफाँड

- नेपाल सरकारले संकलन गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।
- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँड हुने ।
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने ।
- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत ।
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने ।

(ग) अनुदान

- वित्तिय समानीकरण अनुदान खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त शशर्त अनुदान कुनै योजना कार्यान्वियन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
- समपूरक अनुदान पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
- विशेष अनुदान कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट ।

ग. वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वियन गर्न गराउन सक्ने ।
- नेपाल सरकारको सहमति लिएर मात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमाभित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने ।

उपरोक्त व्यवस्थाहरुले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरुलाई व्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप ब्यवस्थाहरु रहेका छन् ।

- कर लगाउदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार पूँजी तथा श्रम बजार छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकुल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने संवैधानिक ब्यवस्था
- कर नलाग्ने कूटनीतिक नियोग कूटनीतिज्ञ वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनावाट हुने पैठारी सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र ।
- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा ब्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजि साझेदारीवाट गर्न सक्ने ।

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

माथि उल्लिखित राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानूनी आधारमा यस गाउँपालिकाको सम्भाव्य आय शिर्षकहरुको परिचालनको अवस्था विश्लेषण गरिएको छ । यसअन्तर्गत गाउँपालिकामा सम्भावना भएका आय शिर्षकहरुको संभाव्यता संकलनको अवस्था तथा दरको निर्धारणको अवस्थालाई देहाय बमोजिम पहिचान गरिएको छ

क्र.सं.	आयका शिर्षक	सम्भावना	दर निर्धारण	संकलन
क.	करतर्फ			
१	भूमि कर मालपोत	भएको	भएको	भएको
२.	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
३.	मूल्य अभिबृद्धि कर	भएको	भएको	भएको
४.	सवारी कर रिक्सा अटोरिक्सा इरिक्सा	भएको	भएको	भएको
५.	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
६.	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
७.	अखेटोपहारमा लाग्ने कर	भएको	भएको	भएको
८.	जडीबुटी कवाडी र जीवजन्तु कर	नभएको जडीबुटी र जीवजन्तु भएको कवाडी नभएको	नभएको	नभएको
९.	विज्ञापन कर	भएको	भएको	भएको
१०.	शसर्त अनुदान चालु	भएको	भएको	भएको
११.	विषेश अनुदान चालु	भएको	भएको	भएको
१२.	समपुरक अनुदान पुँजीगत	भएको	भएको	भएको
ख.	गैरकर			
१३.	स्लेट ढुङ्गा गिट्टी बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	भएको	भएको प्रदेश कानुनबमोजिम	भएको
१४.	सामुदायिक वन पैदावार बिक्री	भएको	नभएको	नभएको
१५.	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
१६.	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	भएको	भएको
१७.	बहाल विटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको
१८.	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
१९.	फोहोरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	भएको	नभएको

२०.	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको
२१.	स्थानीय विधुत महसुल	भएको	नभएको	नभएको
२२.	पर्यटन शुल्क	भएको	भएको	भएको
२९.	परीक्षा शुल्क	भएको	भएको	भएको
२४.	अन्य प्रशासनीक शुल्क	भएको	भएको	भएको
२५.	मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क केवलकार टेकिङ्ग कायाकिङ्ग वन्जीजम्प जिपफलायर प्याराग्लाईडिङ्ग आदि	नभएको	नभएको	नभएको
२६.	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क खानेपानी बिजुली धारा अतिथि गैह्य धर्मशाला सभागृह ढल निकास सडक वत्ति शौचालय पार्क पौडी पोखरी व्यायामशाला पर्यटकीय स्थल हाटबजार पशु वधशाला गृह धोविघाट सडक वसपार्क पुल आदि	भएको	नभएको	नभएको उपभोक्तामार्फत व्यवस्थापन भएको
२७.	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
२८.	दर्ता अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर एफएम रेडियो संचालन घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र विधालय स्थापना स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म	भएको	भएको	भएको आंशिक
२९.	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, अरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग शुल्क	भएको	भएको	भएको
३०.	वडामार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३१.	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	नभएको

प्रस्तुत तालिकामा विधमान कानुनी प्रावधान अनुसार स्थानीय सरकारले लिन पाउने कर तथा गैरकरहरुको आधारभूत अवस्था शीर्षकगत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ। उल्लिखित बाहेक गाउँपालिकाले शिक्षा तथा स्वास्थ्य कर तथा नदीजन्य पदार्थ ओसारपसार शुल्क समेत लिइरहेको देखिन्छ जुन विधमान कानुन अनुसार स्थानीय तहले असुल गर्न सक्ने देखिदैन। यस्तै प्रकृति हेरी लिइने पटके दस्तुर समेत गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा तोकिएको छ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन अनुसार पटके दस्तुर लिन पाउने प्रावधान रहेको छैन। गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा मिनिबस

बस ट्रकलगायत ठूला सवारि साधनमा समेत करको दर तोकी वार्षिक रुपमा कर लिने उल्लेख गरिएको छ तर स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६४ खारेज भैसकेको र अन्तर सरकारि वित्त व्यबस्थापन ऐनले गाउँपालिका वा नगरपालिकाले रिक्सा अटोरिक्सा र विधुतिय रिक्साको सवारी करको ऐनमा ठूला सवारि साधनको करको तोकिरहनु पर्ने देखिँदैन। प्रदेशले प्रदेश करवापत संकलन गरेको रकमको ४० प्रतिशत सम्बन्धित स्थानीय तहहरुमा बाँडफाँड गर्ने परपाटी छ।

उल्लिखित तालिकामा गाउँपालिकाका करतर्फ सात शीर्षक र गैरकरतर्फ १५ शीर्षकमा आन्तरिक आयको विधमान अवस्था विश्लेषण गरिएको छ। यस तालिकाअनसार गाउँपालिकाले लिन सक्ने सात किसिमका करमध्ये गाउँपालिकाका सम्बन्धित कर्मचारीहरुसँगको छलफल स्थानीय तहको भ्रमण तथा गाउँपालिकाका दस्तावेजहरुको अध्ययनका आधारमा जडीबुटी र जीवजन्तु कर बाहेक अन्य सबै करहरु संकलनको सम्भावना रहेको देखिन्छ। कवाडीको सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको छ। ६ किसिमका करको दर निर्धारण भएको छ। राजस्व संकलन साना सवारी कर र जडीबुटी कवाडी र जीवजन्तु कर बाहेकका अन्य पाँच किसिमका शीर्षकबाट भएको देखिन्छ।

गैरकरतर्फका राजस्वका १५ शीर्षकमध्ये १४ शीर्षकमा संकलनको सम्भावना भएको पाइए पनि १० शीर्षकको दर निर्धारण भएको र ९ शीर्षकबाट कर संकलन भएको पाइन्छ।

आम्दानी प्रतिवेदन

आ.व.: २०७८/७९ प्रकार : आन्तरिक राजस्व खाता महिना: असार

सि. नं.	राजश्व संकेत	आम्दानी शीर्षक	अनुमान	गत महिना सम्मको आम्दानी	यस महिनाको आम्दानी	यस महिना सम्मको आम्दानी	बाँकि
१	२	३	४	५	६	७	८
१	११३१३	एकीकृत सम्पत्ती कर	२०,०००.००	३,४५८.००	१००.००	४,३५८.००	१५,६४२.००
२	११३१४	भुमिकर/मालपोत	७,३५,०००.००	३,४३,२६३.००	५,८७,४१७.००	९,३०,७६०.००	(१,९५,७६०.००)
३	११३१५	घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
४	११३२१	घरवहाल कर	५०,०००.००	२४,६६०.००	१,६२,२५२.००	१,८६,९१२.००	१,३६,९१२.००
५	११३२२	वहाल विटौरी कर	१०,०००.००	०.००	०.००	०.००	१०,०००.००
६	११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर	३,९२,०३,०००.००	०.००	०.००	०.००	३,९२,०३,०००.००
७	११४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने सवारी साधन कर	३,९२,०३,०००.००	०.००	०.००	०.००	३,९२,०३,०००.००
८	११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८०,५६,५५०.००	०.००	०.००	०.००	८०,५६,५५०.००
९	११६३१	अखेटोपहारमा लागन्ने कर	५,०००.००	१,०००.००	५००.००	१,५००.००	३,५००.००
१०	१३३११	समानिकरण अनुदान	१०,४३,६४,०००.००	०.००	०.००	०.००	१०,४३,६४,०००.००
११	१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	२६,११,३६,०००.००	०.००	०.००	०.००	२६,११,३६,०००.००

१२	१३३१३	शसर्त अनुदान पुँजीगत	१,९५,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,९५,००,०००.००
१३	१३३१४	विषेश अनुदान चालु	६०,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	६०,००,०००.००
१४	१३३१७	समपुरक अनुदान पुर्जीगत	१,६७,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,६७,००,०००.००
१५	१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय	१०,०००.००	०.००	८,०००.००	८,०००.००	२,०००.००
१६	१४१५४	बाँडफाँड भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	३,९०,३२,०००.००	०.००	०.००	०.००	३,९०,३२,०००.००
१७	१४१५७	बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१८	१४१९१	पर्यटन शुल्क	१,५०,०००.००	०.००	१७,०००.००	१७,०००.००	१,३३,०००.००
१९	१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	३,०००.००	०.००	०.००	०.००	३,०००.००
२०	१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्रि	१०,२५,०००.००	२,६६,२५०.००	६,७५,९६७.००	९,४२,२१७.००	८२,७८३.००
२१	१४२२४	परीक्षा शुल्क	१०,०००.००	८६,६००.००	३०,९००.००	१,१७,५००.००	(१,०७,५००.००)
२२	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	७५,०००.००	७८,२००.००	६३,०००.००	१,४१,२००.००	(६६,२००.००)
२३	१४२४३	सिफारिश दस्तुर	९,००,०००.००	७,७०,६२८.००	२,०७,२५५.००	९,७७,८८३.००	(७७,८८३.००)
२४	१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१,७५,०००.००	१,७१,६८०.००	१,०२,६०५.००	२,७४,२८५.००	(९९,२८५.००)
२५	१४२४५	नाता प्रमाणीत दस्तुर	२५,०००.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२६	१४२४९	अन्य दस्तुर	१,००,०००.००	२९,१३९.००	१०,८८७.००	४०,०२६.००	५९,९७४.००
२७	१४२५३	व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२,५०,०००.००	६६,२५०.००	२८,५००.००	९४,७५०.००	१,५५,२५०.००
२८	१४२६५	अन्य क्षेत्रको आय	१,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,००,०००.००
२९	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१०,०००.००	०.००	३०,२१५.००	३०,२१५.००	(२०,२१५.००)
३०	१४३१३	धरौटी सदस्याहा	५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	५०,०००.००
३१	१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	२,००,००,०००.००	२,०३,६६,७८४.१८	०.००	२,०३,६६,७८४.१८	३,६६,७८४.१८
३२	१४५२९	अन्य राजश्व	१०,०००.००	०.००	१०,००,०००.००	१०,००,०००.००	९,९०,०००.००
३३	१४६११	व्यवसाय कर	४०,०००.००	३२,३८५.००	२१,२३०.००	५३,६१५.००	(१३,६१५.००)
३४	१५१११	बेरुजु	०.००	१,१९०.००	०.००	१,१९०.००	(१,१९०.००)
		जम्मा	५५,६९,४७,५५०.००	२,२२,४१,४८७.१८	२९,४६,७०८.००	२,५१,८८,१९५.१८	५३,१७,५९,३५४.८२

स्रोतः निस्दि गाउँपालिका

आम्दानी प्रतिवेदन

आ.व.: २०७९/८० प्रकार : आन्तरिक राजस्व खाता महिना: असार

सि. नं.	राजश्व संकेत	आम्दानी शीर्षक	अनुमान	गत महिना सम्मको आम्दानी	यस महिनाको आम्दानी	यस महिना सम्मको आम्दानी	वाँकि
१	२	३	४	५	६	७	८
१	११३१३	एकीकृत सम्पत्ती कर	२५,०००.००	६,०२५.००	०.००	६,०२५.००	१८,९७५.००
२	११३१४	भुमिकर/मालपोत	७,३५,०००.००	७७,७३५.००	०.००	७७,७३५.००	६,५७,२६५.००
३	११३२१	घरवहाल कर	१,५०,०००.००	६,२००.००	०.००	६,२००.००	१,४३,८००.००
४	११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर		०.००	०.००	०.००	
५	११४५६	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८५,६०,०००.००	०.००	०.००	०.००	८५,६०,०००.००
६	११६३२	अखेटोपहारमा लागन्ने कर	२०,०००.००	०.००	०.००	०.००	२०,०००.००
७	१३३११	समानिकरण अनुदान		०.००	०.००	०.००	
८	१३३१२	शसर्त अनुदान चालु		०.००	०.००	०.००	
९	१३३१३	शसर्त अनुदान पुँजीगत		०.००	०.००	०.००	
१०	१३३१४	विषेश अनुदान चालु	६०,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	६०,००,०००.००
११	१३३१५	शसर्त अनुदान पुँजीगत		०.००	०.००	०.००	
१२	१३३१७	समपुरक अनुदान पुजीँगत		०.००	०.००	०.००	
१३	१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	४७,५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	४७,५०,०००.००
१४	१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त रोयल्टी	५०,०००.००	६,०००.००	०.००	६,०००.००	४४,०००.००
१५	१४१५४	बाँडफाँड भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी		०.००	०.००	०.००	

१६	१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	१,८०,००,०००.००	१,९७,६०,६५८.७८	०.००	१,९७,६०,६५८.७८	
१७	१४१९१	पर्यटन शुल्क	१,५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,५०,०००.००
१८	१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	८,००,०००.००	१,०००.००	०.००	१,०००.००	७,९९,०००.००
१९	१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१,००,०००.००	१९,०००.००	०.००	१९,०००.००	८१,०००.००
२०	१४२२४	परीक्षा शुल्क	९०,०००.००	९१,०००.००	०.००	९१,०००.००	(१,०००.००)
२१	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१,००,०००.००	३८,०००.००	०.००	३८,०००.००	६२,०००.००
२२	१४२४३	सिफारिश दस्तुर	९,००,०००.००	२,४७,३०१.००	०.००	२,४७,३०१.००	६,५२,६९९.००
२३	१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	२,००,०००.००	४६,०९०.००	०.००	४६,०९०.००	१,५३,९१०.००
२४	१४२६५	अन्य क्षेत्रको आय	१०,०००.००	०.००	०.००	०.००	१०,०००.००
२५	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड,जरिवाना र जफत	१,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,००,०००.००
२६	१४३१३	धरौटी सदस्याहा	५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	५०,०००.००
२७	१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	२०,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	२०,००,०००.००
२८	१४५२९	अन्य राजश्व	४,५०,०००.००	१०,१८७.००	०.००	१०,१८७.००	४,३९,८१३.००
२९	१४६११	व्यवसाय कर	१,००,०००.००	३६,७७०.००	०.००	३६,७७०.००	६३,२३०.००
३०	१५१११	बेरुजु	५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	५०,०००.००
		जम्मा	६३,५४,२८,५७०.००	२,०३,४५,९६६.७८	०.००	२,०३,४५,९६६.७८	६१,५०,८२,६०३.२२

आम्दानी प्रतिवेदन

आ.व.: २०७७/७८ प्रकार : आन्तरिक राजस्व खाता महिनाः असार

सि. नं.	राजश्व संकेत	आम्दानी शीर्षक	अनुमान	गत महिना सम्मको आम्दानी	यस महिनाको आम्दानी	यस महिना सम्मको आम्दानी	वाँकि
१	२	३	४	५	६	७	८
१	११३१३	एकीकृत सम्पत्ती कर	१५,०००.००	४,७२३.००	२,९००.००	७,६२३.००	७,३७७.००
२	११३१४	भुमिकर/मालपोत	७,००,०००.००	३,३३,३२४.००	३,४५,७६८.००	६,७९,०९२.००	२०,९०८.००
३	११३२१	घरवहाल कर	२५,०००.००	३४,६९०.००	९४,६९३.००	१,२९,३८३.००	(१,०४,३८३.००)
४	११३२२	वहाल विटौरी कर	१५,०००.००	०.००	०.००	०.००	१५,०००.००
५	११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	७७,८५,८१,४०.००	०.००	०.००	०.००	७७,८५,८१,४०.००
६	११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	५०,७३,०००.००	०.००	०.००	०.००	५०,७३,०००.००
७	११६३२	अखेटोपहारमा लाग्ने कर	५,०००.००	०.००	०.००	०.००	५,०००.००
८	१३३११	समानिकरण अनुदान	९,८८,५१,०००.००	०.००	०.००	०.००	९,८८,५१,०००.००
९	१३३१२	शसर्त अनुदान चालु	२८,६७,१९,८९०.००	०.००	०.००	०.००	२८,६७,१९,८९०.००
१०	१३३१४	विषेस अनुदान चालु	१,००,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,००,००,०००.००
११	१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१,५०,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,५०,००,०००.००
१२	१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	१,१२,२३,१५०.००	०.००	०.००	०.००	१,१२,२३,१५०.००
१३	१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय	५०,०००.००	०.००	०.००	०.००	५०,०००.००
१४	१४१५४	बाँडफाँड भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१५	१४१९१	पर्यटन शुल्क	७५,०००.००	०.००	७५,०००.००	७५,०००.००	०.००
१६	१४२१२	सरकारी सम्पत्तीको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	२०,०००.००	०.००	०.००	०.००	२०,०००.००

१७	१४२१३	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	३,०००.००	०.००	४,२९,६९५.००	४,२९,६९५.००	(४,२६,६९५.००)
१८	१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	८,२४,०००.००	१६,९५०.००	९,३१,७६८.००	९,४८,७१८.००	(१,२४,७१८.००)
१९	१४२२१	न्यायिक दस्तुर	५,०००.००	५००.००	०.००	५००.००	४,५००.००
२०	१४२२४	परीक्षा शुल्क	१०,०००.००	३९,७५०.००	०.००	३९,७५०.००	(२९,७५०.००)
२१	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२५,०००.००	१,७६,५००.००	०.००	१,७६,५००.००	(१,५१,५००.००)
२२	१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१२,००,०००.००	७,७८,०२५.००	२,१९,८९५.००	९,९७,९२०.००	(२,०२,०८०.००)
२३	१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१,००,०००.००	१,४८,४५५.००	४०,०८०.००	१,८८,५३५.००	(८८,५३५.००)
२४	१४२४५	नाता प्रमाणीत दस्तुर	१,००,०००.००	०.००	०.००	०.००	१,००,०००.००
२५	१४२४९	अन्य दस्तुर	१,००,०००.००	४२,६४४.००	२४,९६३.००	६७,६०७.००	३२,३९३.००
२६	१४२५३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२,१०,०००.००	१,३८,०००.००	१३,०००.००	१,५१,०००.००	५९.०००.००
२७	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड,जरिवाना र जवत	०.००	१०,०००.००	०.००	१०,०००.००	१०,०००.००
२८	१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	१,६४,७०,२३८.००	१,६४,७०,२३८.८२	०.००	१,६४,७०,२३८.८२	(०.८२)
२९	१४५२८	अन्य राजश्व	१०,०००.००	७,७१६.००	०.००	७,७१६.००	२,२८४.००
३०	१४६११	व्यवसाय कर	२,००,०००.००	४९,७९५.००	१०,३००.००	४१,५६२.००	४१,५६२.००)
३१	१५१११	बेरुजु	०.००	११,३८२.००	३०,१८०.००	४१,५६२.००	(४१,५६२.००)
		जम्मा	६३,५४,२८,५७०.००	२,०३,४५,९६६.७८	०.००	२,०३,४५,९६६.७८	६१,५०,८२,६०३.२२

३.३ आन्तरिक स्रोततर्फ राजस्वका प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना

३.३.१ कर राजस्व

क. सम्पत्ति कर

ञहालको अवस्था गाउँपालिकाले चालु आ.व २०७५/७६ देखि सम्पत्ति कर सुरु गरेको छ। गाउँपालिकाको संशोधित आर्थिक ऐन २०७५ ले घर/संरचना र सो घर/संरचनाले चर्केको प्लिन्थ एरिया जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ। घर/संरचनाको मूल्यांकनको आधार देहायअनुसार रहने व्यवस्था गरेको छ।

(क) घरको आकार प्रकार बनोट आयु निर्माण सम्पन्न भएको वर्ष र ह्यष मूल्य

(ख) घर र जग्गाको प्रचलित बजार मूल्य

(ग) घर र जग्गाको व्यवसायिक र आवासीय उपयोगको अवस्था

गत आ.व. २०७८/७९ मा रु २०,०००.०० लाख संकलन गरेकोमा चालु आ.व. २०७९/२०८० मा सम्पत्ति कर मालपोत सहित एकमुष्ट रु.७,६०,००० गर्ने प्रस्ताव गरेको छ। गाउँपालिका कार्यालय लगायत सबै वडा कार्यालयहरुमा बिलिङका लागि कम्प्युटर सफ्टवेयरको व्यवस्था भए पनि हाते बिल पनि काट्ने अभ्यास रहेको हातले काटेका बिलसम्बन्धी तथ्यांक उपलब्ध नभएको हुँदा कति करदाताले सम्पत्ति कर तिरिरहेका छन् भन्ने यकीन तथ्यांक गाउँपालिकामा भएको पाइएन। गाउँपालिकामा हाल सम्पत्ति कर तिरिरहेका करदाता संख्या कति छन् भन्ने यकीन तथ्यांक नभएको हुँदा यहाँ कुल घरधुरी संख्याको आधारमा कुल करदाता संख्याको आधारमा कुल करदाता संख्या अनुमान गरिएको छ। छ।

संभाव्यता गाउँपालिकाले वि.सं. २०७९ गरेको घरधुरी सर्भेक्षण अनुसार यहाँ कुल घरधुरी संख्या ३७५६ रहेको छ। कुल घरधुरी संख्या र दर्ता भएका घरधुरी संख्यामा उल्लेख्य अन्तर देखिएको हुँदा धैरै घर गाउँपालिकाका दर्ता हुन बाँकी रहेको संकेत गर्दछ। गाउँपालिकामा सबै घरको दर्ता भएको छैन र दर्ता भएका सबै घरको आकार प्रकार बनोट वर्ष सडकदेखिको दुरीजस्ता आधारभूत तथ्याँक पनि उपलब्ध छैन । यिनै समस्याहरुलाई मध्यनजर गरी यो योजना तर्जुमा क्रममा सबै वडा कार्यालयमा सूचना संकलन फाराम वितरण गरिएको थियो । यसरी संकलन गरिएको तथ्यांकअनुसार वडाहरुमा करदाताले तिरेको न्यूनतम सम्पत्ति कर रु. ९० र अधिकतम १००००।- रहेको छ । सबै वडाबाट सूचना तथा तथ्यांक संकलनका लागि उपलब्ध गराएको फाराम भरेर करको सम्भाव्यता अनुमानमा प्रयोग गर्न सकिएको छैन। यस परिवेशमा कुल सम्पत्ति करदाता संख्या निम्नअनुसार अनुमान गरिएको छ

विधमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरको चर्केको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुदाँ गाउँपालिकाले वि.सं. २०७५ मा गरेको सर्भेक्षणको नतिजा अनुसारको कुल घरधुरी संख्या ३७५६ भएता पनि यस अध्ययनको प्रयोजनका लागि करिब ३००० सम्पत्ति करदाता संख्या हुने अनुमान गरिएको छ। औसत करदाको करयोग्य सम्पत्ति संलग्न तालिकाको गणना बमोजिम रु १०० भन्दा माथी मालपोत तथा भूमि कर अनुमान गरिएको छ र आर्थिक ऐन बमोजिम रु १०० भन्दा माथी देखि रु १००० सम्मको सम्पत्ति करको दर ०.०२३ प्रतिशत रहेको हुँदा उक्त संख्याका कुल करदाताबाट रु. दुई करोड भन्दा माथी संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

प्रतिव्यक्ति औसत अनुमानित सम्पत्ति करयोग्य जग्गा रोपनी	०.०३
सम्पति करयोग्य जग्गाको औसत मूल्य प्रति रोपनी	१०
प्रति करदाताको सम्पत्ति करयोग्य जग्गाको मात्र औसत मूल्य	१०

औसत करदाताको घरको मात्र अनुमानित मूल्य रु.	१००
प्रति करदाताको करयोग्य औसत सम्पत्ति घर र घरको चर्चेको दोब्बरसम्म जग्गाको औसत मुल्य	२००
सम्पत्ति करको दर प्रतिशत	०.२३
प्रति करदाता उठ्न सक्ने औसत सम्पत्ति कर रु.	२५०
सम्पती करदाता संख्या	३०००
समग्रमा उठ्न सक्ने कुल सम्पत्ति कर रु.	१० लाख

सुधारका पक्षहरु सम्पत्ति कर कार्यान्वयनमा आइसकेको भए पनि सम्भावित सबै करदाता करको दायरामा आइसकेको देखिँदैन। सम्पत्ति करका सम्बन्धमा गाउँपालिकाले सुधार गर्नुपर्ने विषयहरु निम्नअनुसार रहेको देखिन्छ।

- सम्पत्ति आर्थिक ऐनमा हाल भएको सम्पत्ति कर सम्बन्धी प्रावधानलाई विधमान संघीय कानुन बमोजिम हुने गरि परिमार्जन गर्ने।
- गाउँपालिकाका सबै सम्भावित करदाताको लगत संकलन गरी घर दर्ता सम्पन्न गर्ने।
- सम्पत्ति मूल्यांकन दर र सम्पत्ति करको दर पुनरावलोकन गरी यथार्थपरक बनाउने।
- करको दायरामा नआएकालाई सूचनामूलक जनचेतनामूलक तथा अन्य कार्यक्रकमहरु मार्फत् करको दायारामा ल्याउने।
- सम्बन्धित करदाताको घर कति फुटको कस्तो गुणस्तरको बाटोले छोएको हो भन्ने सहज तथ्यांक नभएको हँदा यथाशक्य कच्ची र सानो बाटो देखाइ सम्पत्ति कर तिर्ने परिपाटि विधमान भएको हुँदा हरेक संकलन गर्ने कर्मचारीको सहज पहुँचमा राख्ने।
- सबै वडामा कम्प्युटरमा आधारित बिलिङ पद्धतिलाई अनिवार्य गर्ने।
- सम्पत्ति करको विजकलाई सूचना प्रविधिको माध्यमद्धारा करदातालाई अग्रिम रुपमा जानकारी गराउने पद्धति सुरु गर्ने।

ख. भूमि कर

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५६ मा गाउँ/नगरपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गा उपयोगका आधारमा भूमीकर मालपोत लगाउन सक्ने उल्लेख छ। कार्यालयले यो वर्ष वडा कार्यालयहरु मार्फत भूमीकर मालपोत रु ७ लाख ३५ हजार तथा एकिकृत सम्पत्तीकर रु.२० हजार अनुमान भएकोमा यथार्थ आय सिफारिस दस्तुर, दण्ड जरिवाना, भुमिकर, सम्पतिकरको छुटै अभिलेख नराखेको र एकमुष्ट आन्तरिक रु. ७५५,००० संकलन गरेको विवरण पेश गरेको छ। उक्त आयको वडागत अभिलेख राखेको देखिएन। अतः अभिलेख व्यवस्थित बनाई भूमीकर मालपोत असूलीमा वृद्धि ल्याउनुपर्दछ।

गाउँपालिकामा भूमीकर तिर्नुपर्ने करदाताको संख्या तथा सम्भावित करदातासँग भएको भूमिको स्वामित्व सम्बन्धी तथ्यांक उपलब्ध रेहेको छैन। राष्ट्रिय भूउपयोग आयोजनाको तथ्यांक अनुसार गाउँपालिकामा वनजंगल व्यापारिक क्षेत्र सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक क्षेत्र उत्खनन् क्षेत्र जलक्षेत्र उधोग क्षेत्र सार्वजनिक क्षेत्र आवास र अन्य क्षेत्र बाहेक कुल कृषी क्षेत्र ६९८० हेक्टर जग्गा रहेको छ। गाउँपालिकामा सम्पत्ति कर लाग्ने बाहेकको अन्य जमिन सम्बन्धी विस्तृत तथ्यांकन उपलब्ध नभएको हुँदा उपरोक्त तथ्यांकअनुसारको कुल कृषि भूमि तथा घरधुरी संख्याको आधारमा गाउँपालिकाले उठाउन सक्ने सम्भावित भूमिकर आकार अनुमान गरीएको छ।

संभाव्यता

गाउँपालिकामा भूमीकर लगाउनयोग्य जग्गा र सोको करदातासम्बन्धी यकीन तथ्यांक उपलब्ध नभएको हुँदा राष्ट्रिय भूउपयोग आयोजनाको अध्ययनबाट देखिएको कुल कृषी भूमि १९४.५ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको छ र गाउँपालिकाले हालै तयार गरेको वस्तुगत विवरणअनुसारको कुल घरधुरी संख्या ३७५६ तथा भूमीकरको दरलाई भूमीकरको दरलाई भूमीकर रकमको कुल सम्भाव्यता आँकलनको मूल आधारका रुपमा लिई निम्न तालिका अनुसार गणना गरिएको छ । एक घरधनीमा एकभन्दा बढी व्यक्तिसँग भूमिकरयोग्य जग्गा हुन सक्ने र सबै जग्गा धनीले घर निर्माण नगरी घडेरी मात्र राख्ने तथा गाउँपालिका बाहिरका बासिन्दाहरुको समेत जग्गा भएको अवस्था समेतलाई ध्यानमा राखी कुल घरधुरी ३७५६ घरधुरी मध्ये ७०.८४ प्रतिशत घरधुरीलाई ६ महिना भन्दा कम र २८.०१ प्रतिशत घरधुरीलाई मात्र ६ महिना भन्दा बढी समयलाई कृषि जन्य उत्पादनले धान्ने देखिन्छ ।

कुल कृषि भूमि/भूमिकरयोग्य जग्गा रोपनी	४०%
कुल भूमिकर करदाता संख्या	३०%
प्रतिकरदातासँग रहेको औसत जग्गा रोपनी	०.०३
औसत करदाताको भूमिकरयोग्य प्रति रोपनी जग्गाको औसत मूल्य	१००
औसत करदाताको कुल भूमिकरयोग्य जग्गाको मूल्यांकन	१०० देखि ५०० सम्म बढिमा
भूमि करको दर	१०% सम्म
प्रतिकरदाता औसत भूमि कर	१०० देखी माथि
कुल सम्भाव्य भूमि कर	३७५६००/-

कुल कृषियोग्य भूमि १९४.५ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलमा रहेको छ । माथि उल्लेख गरिएअनुसार भूमिकरको करदाता संख्या १००० सम्म हुनेछन् ।

सुधारका पक्षहरुः गाउँपालिकामा भूमि तथा करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन । यसकारण भूमि र करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक संकलन र नियमीत अधावधिकरणको व्यवस्था गर्नु भूमिकर सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रुपमा रहेको देखिन्छ । थप सुधारका पक्षहरु देहायअनुसार छन्

- मालपोत कार्यालयबाट तथ्यांक संकलन गरेर अथवा मालपोत कार्यालयसँगको समन्वयमा नयाँ नापी गरेर भूमिसम्बन्धी यकीन र विस्तृत तथ्यांक कायम गर्ने
- सडकहरुको नक्साङ्कन नामकरण र लागत कट्टाको व्यवस्था गर्ने
- सम्पत्ति करमा दर्ता भएका करदाताको विवरणहरु व्यवस्थित रुपमा अभिलेखीकरण गर्ने ।
- सबै वडामा कम्प्युटरमा आधारित बिलिङ पद्धतिलाई अनिवार्य गर्ने
- आर्थिक ऐन परिमार्जन गरी भूमिकर र सम्पत्ति कर अनिवार्य रुपमा एकैपटक उठाइने कानुनी व्यबस्था गर्ने
- भूमिकर लाग्ने जग्गाको मूल्यांकनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने

ग. घरजग्गा वहाल कर

हालको अवस्था गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ ले गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन घर पसल ग्यारेज गोदाम टहरा छप्पार जग्गा वा पोखरी पुरै वा आंशिक दवरले वहालमा दिइएकोमा वहाल रकमको १० प्रतिशतका दरले वहाल कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ। गाउँपालिकाले गाउँक्षेत्रमा बहालमा भएका घरहरुको क्षेत्रगत विभाजन गरि प्रयोजनको आधारमा व्यवासायीक तथा औधोगिक न्यूनतम बहाल रकम प्रति कोठा वा प्रति वर्ग फुट निर्धारण गरेको छ।

संभावना

गाउँपालिका क्षेत्रमा एक दर्जनभन्दा बढी बजार केन्द्रहरु रहेका छन्। व्यापार व्यवसायको वृद्धि तीव्रतर देखिन्छ। गाउँपालिका नक्सा शाखाको तथ्यांक अनुसार दैनिक औसतमा तीन वटा पक्की घर र पाँच वटा ट्रस निर्माण हुने गरेको छ। जनघनत्व शहरीकरण र घरहरुको संख्या बढ्दै गएको परिप्रेक्ष्यमा घरजग्गा वहाल करको राम्रो सम्भावना देखिन्छ। यो कार्ययोजना तयार गर्दा वडाहरुबाट संकलन गरिएको सूचना अनुसार मासिक औसत घरबहाल रु. १५०० देखि बढीमा रु. ३००० रहेको देखिन्छ तर सबै वडाहरुबाट सूचना नआएको हुँदा यसले समग्र यथार्थ अवस्था भने प्रस्तुत गर्दैन।

गाउँपालिकामा के कति व्यक्ति वा संस्थाले भवन घर पसल ग्यारेज गोदाम बढी भाडामा लगाएका छन् भन्ने यकीन तथ्यांक उपलब्ध नभएको कारण राष्ट्रिय जनगणना २०७८ तथा आर्थिक जनगणनाको प्रारम्भिक नतिजा २०८० को तथ्यांकलाई आधार बनाई निम्नअनुसार घरजग्गा बहाल कर अनुमान गरिएको छ।

क्र.सं.	प्रयोजनका	बहालमा बस्ने अनुमानित संख्या	मासिक औसत भाडा रकम	वार्षिक भाडा रकम	घर बहाल करको दर प्रस्तावित	घर वहाल कर
		क	ख	ग	घ	ङ
			अनुमानित		प्रतिशत	
१	ठूला संस्थागत तथा औधोगिक प्रयोजन	१००	२०००	२४०००००	१०%	१०%
२	व्यवसायिक प्रयोजन	३००	१५००	५४०००००	१०%	१०%
३	घरयासी प्रयोजन	१५०	७००	१०५०००	१०%	१०%
	जम्मा	५५०	४२००	७९०५०००		

सुधारका पक्षहरु

गाउँपालिका पदाधिकारी कर्मचारी तथा सरोकारवालासँगको छलफल तथा स्थानीय स्तरको अध्ययन भ्रमणका आधारमा घरबहाल करमा सुधारका लागि निम्नअनुसार सुझावहरु प्रस्तुत गरिएको छ।

- घरबहाल करको दरमा बैंक विद्यालय होटल उदाहरणका लागि धेरै बहाल रकम आयआर्जन हुने करदातासँग अधिक दरमा (बैंक विद्यालय होटल तथा ठूला व्यवसायिक प्रयोजनवापत संकलन हुने बहालमा १० प्रतिशतका दरले रकम बहाल आर्यआर्जन गर्ने करदातासँग कम दरमा (घरायसी प्रोजनमा संकलन हुने बहालमा ५ प्रतिशतका दरले
- घरबहालमा दिनेहरुको लगत संकलन गर्ने र नियमित अधावधिक गर्ने व्यवस्था गर्ने
- घरबहाल कर संकलन बस्ने दुवैलाई बहाल करको विषयमा जानकरी गराउने
- घरधनी तथा बहालमा बस्ने दुवैलाई बहाल करको विषयमा जानकरी गराउने
- सम्पत्ति कर व्यबसाय कर र घर जग्गा बहाल कर संकलनलाई एकीकृत रुपमा एकै पटक उठाउन सकिने गरी तथ्यांक र असुली प्रकृयामा सफ्टवेयर पद्धति विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने

घ. व्यवसाय कर

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र व्यापार,व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा अनुसूचि ४ बमोजिम व्यवसाय कर लगाइने र असूल उपर गरिनेछ।

संभावना

यस अध्ययनको प्रयोजनाका लागि आर्थिक जनगणनाको तथ्यांकलाई आधार मानी निम्नअनुसार व्यवसाय करको सम्भाव्यता आँकलन गरिएको छ

क्र.स	व्यापार व्यावसाय अनुशार करदाताको विवरण	संख्या	करको औसत दर	संभावित आय
१	ठुला करदाता व्यवसायिहरु १०००१ भन्दा अधिक कर तिर्ने करदाता	२	१००००	१००००००
२	मध्यम करदाता व्यवसायीकहरु ५००१ भन्दा अधिक १०००० सम्म कर तिर्ने करदाता	१	२००००	२००००००
३	साना व्यवसायीक ५००० भन्दा कम कर तिर्ने करदाता	१	१०००००	१००००००
	जम्मा	४	१३००००	४००००००

सुधारका पक्षहरु गाउँपालिकाको व्यवसाय कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरु गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- गाउँपालिकामा सञ्चालित सबै किसिमको व्यवसायको विवरण/ लागत तयार गर्ने।
- घुम्ती टोली खटाई स्थलगत रुपमै व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र दिने र कर संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने।
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोबारको आधारमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने।
- व्यबसाय दर्ता नवीकरण र खारेजी सम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- व्यवसाय करलाई दर्ता र नवीकरणमा लिने गरी कानुनी व्यवस्था परिमार्जन गर्ने।

- बजार अनुगमन गर्ने यसका लागि राजस्व परामर्श समितिलाई बढी सक्रिय बनाउने ।
- कर अभियान सञ्चालन गरी कर सचेतना अभिबृद्धि गर्ने साथसाथै यस सम्बन्धमा नागरिकका गुनासो सुनुवाइ गरी जायज गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने ।
- कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारलाई नियमित प्रक्रियाका रुपमा स्थापित गर्ने। जस्तै-अधिकतम कर तिर्ने करदातालाई पुरस्कृत गर्ने । करको दायरामा नआउनेलाई उच्च दरमा जरिवानाको व्यवस्था पर्ने । छुटको व्यवस्था समेत कानुनमा व्यबस्था गर्ने ।

ङ .जडीबुटी कवाडी जीवजन्तु कर

हालको अवस्था र सम्भाव्यताः गाउँपालिकामा जडीबुटी र जीवजन्तु करको तत्काल कुनै सम्भावना देखिँदैन । यो कर संकलन गर्नका लागि गाउँपालिकाको चालु आ.व.को आर्थिक ऐनले कुनै व्यवस्था गरेको छैन । शहरीकरण बढ्दै गएको परिप्रेक्ष्यमा कवाडी करको सम्भावना छ तर यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन। गाउँपालिकाले कवाडी करको सम्भाव्यता अध्ययन गरिरहेको हुँदा सम्भाव्यता अध्ययनपछि यथार्थपरक ढंगले कवाडी करको अनुमान गर्न सकिन्छ तर यस अध्ययनको प्रयोजनका लागि एकमुष्ट रु. तिन लाख सम्भाव्यता आँकलन गरिएको छ। सुधारका पक्षहरु कवाडी जडीवुटी र जीवजन्तु कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरु गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- गाउँ क्षेत्रमा संकलन हुने कवाडी मालसामानको परिमाण एकीन गरी करको दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने
- कवाडी व्यबसाय सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड तथा कार्यविधि निर्धारण गरी सम्भाव्य वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण गर्ने
- कवाडी कर असूलीका लागि ठेक्का बन्दवबस्त गर्ने वा स्थलगत रुपमा कर्मचारी खटाई असूल उपर गर्ने व्यवस्था मिलाउने

च. सवारी कर

हालको अवस्था र सम्भाव्यताः नेपालको संविधान अनुसार सवारी कर प्रदेश र स्थानीय तहको दोहोरो अधिकार क्षेत्रभित्रको कर हो । यस व्यवस्थालाई अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन मार्फत कार्यजिम्मेवारी निर्धारण गरिएको छ । जस अनुसार गाउँपालिकाले अटो रिक्सा र विधुतिय रिक्साको सवारी करको दर निर्धारण तथा संकलन गरी आफ्नो कोषमा जम्मा गर्न सक्ने व्यवस्था गर्न सक्नेछ । गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनले साना सवारी सहित मिनि बस बस ट्रकलगायत अन्य ठूला सवारी साधनमा समेत कर तोकी प्रदेश कानुनमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक सोअनुसार हुने उल्लेख गरेको छ।

संभावना

गाउँपालिकामा वार्षिक रुपमा के कति विज्ञापन सामग्रीहरु प्रयोग गरिएको छ भन्ने यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन । यहाँ एक दर्जनभन्दा बढी बजार केन्द्रहरु रहनु जनघनत्व तीव्र रुपमा रहनु लुम्बिनि प्रदेश तथा नयाँ शहर रामपुर र कालिगण्डकी करिडोरले गर्दा नवलपरासी तथा चितवन आगागमन गर्ने मार्गमा रहनु आदि कारणले यस गाउँपालिकामा विज्ञापन करको सम्भावना फराकिलो हुँदै गएको छ। यधपि गाउँपालिकाको आफ्नै अनुभवबाट पनि ठेक्का रकम आव्हान गर्दा बढी व्यवहारीक र यथार्थपरक हुनुपर्ने देखिएको छ। विज्ञापन कर एकमुष्ठ रु. ३ लाख अनुमान गरिएको छ।

सुधारका पक्षहरु

- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका विधमान विज्ञापन सामग्री सम्बन्धी लागत संकलन गर्ने
- विज्ञापन कर व्यबस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने
- कार्यविधि तर्जुमा गर्दा विज्ञापन सामग्रीको आकारका अतिरिक्त विज्ञापनका विषयवस्तुलाई पनि वर्गीकृत गर्ने
- विज्ञापन करको अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई सबै विज्ञापन करको दायरामा आउने विषय सुनिश्चित गर्ने
- सार्वजनिक जग्गा बाहेक निजि घर र जग्गामा राखिएका विज्ञापन सामग्रीमा समेत कर लगाउने गरी कानूनी व्यबस्था गर्ने ।

३.३.२ गैरकर राजस्व

(क) बहाल बिटौरी शुल्क

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र आफुले निर्माण, रेखदेख वा संचालन गरेका अनुसूचि ९ मा उल्लेख भए अनुसार हाट बजार वा पसलमा सोही अनुसूचिमा भएको व्यवस्था बहाल विरौटी शुल्क लगाइने र असुल उपर गरिने छ।

हालको अवस्थाः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र आफूले निर्माण रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट बजार वा पसल सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। उक्त ऐनको आधारमा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनले अव्यवस्थित बसोवास व्यवस्थापन शुल्कको रुपमा बहाल बिटौरी शुल्क लगाइने व्यवस्था गरेको छ।

गाउँपालिका क्षेत्रमा सार्वजनीक जमिन कहाँ के कति छ र यस्ता जमिनमा के कति परिवार बसोवास गरेका छन् वा के कति संरचना रहेका छन् भन्ने सम्बन्धमा गाउँपालिकाले अध्ययन सुरु गरेको छ। सार्वजनीक जमिनमा बनेका घर वा संरचनाको हकमा गाउँपालिकाले सम्पत्ति करको दररेटमा बहाल बिटौरी शिर्षक अन्तर्गत अव्यवस्थित बसोवास शुल्क भनी कर लिने गरेको छ।

सुधारका पक्षहरु

- सार्वजनीक पर्ती र ऐलानी जग्गा तथा त्यस्ता जग्गामा बनेका घर टहरा तथा अन्य संरचना सम्बन्धी विस्तृत तथ्यांक संकलनलाई अन्तिम रुप दिई बहाल शुल्कको दायरामा ल्याउने
- जमिनको उपयोग हुने पसल तथा व्यापार सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक तथा विवरण संकलन गर्ने ।
- हाट बजारमा हुने पसल तथा व्यापार सम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक तथा विवरण संकलन गर्ने।
- संकलित विवरणका आधारमा पसलहरुको वर्गीकरण गरी हाट बजार विटौरी शुल्कको दर निर्धारण गर्ने र सोही आधारमा ठेक्का अंक कायम गर्ने ।
- गाउँपालिकाले हाल उठाइ आएको अव्यवस्थित बसोबास शुल्क संविधान र प्रचलित संघीय कानुन बमोजिम गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकारभित्र नपर्ने देखिएकोले विधमान आर्थिक ऐनमा परिमार्जन गरी बहाल बिटौरी शुल्कको दायरामा ल्याउने

(ख) पार्किङ शुल्क

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कुनै सवारी साधनलाई पार्किङ सुविधा उपलब्ध गराए वापत अनुसूची १० बमोजिम पार्किङ शुल्क लगाइने र असूल उपर गरिनेछ। तर निस्दी गाँउपालिकामा हाल कुनै पनि स्थानहरुमा पार्किङ शुल्क लागेको छैन।

सम्भावनाः निस्दी गाउँपालिकाको पूर्वमा नवलपरासी (बर्दघाट,सुस्तापूर्व) जिल्लाको बुङ्गडीकाली गाउँपालिका, पश्चिममा पाल्पाका पुर्वखोला र माथागढी गाउँपालिका र दक्षिणमा नवलपरासी (बर्दघाट सुस्तापूर्व) जिल्लाको हुप्सेकोट र विनय त्रिवेणी गाउँपालिका र उत्तरमा रामपुर नगरपालिका र पूर्वखोलाको केही भाग पर्दछन्। यसको क्षेत्रफल १९४.५ वर्ग कि.मि. रहेको छ। पुर्वमा कालीगण्डकी नदीसंग जोडिएको यो गाउँपालिका महाभारत श्रृंखला र त्यसका आसपासका बस्तीहरुबाट सुशोभित रहेको छ। यहाँ प्रति मिनेट औसत १५ वटा सवारी साधन गुड्ने र जसमध्ये करिब ५ प्रतिशत पार्किङ्कको सुविधा प्रयोग गर्ने खालका स्थान उल्लिखित सडकहरुमा पार्किङ पूर्वाधार निर्माण गरी स्थानीय यातायात व्यवस्थापनलाई सहज बनाउनुका साथै नियमीत राजस्वको स्रोतको रुपमा र शहरीकरणको आवश्यकता सम्बोधन गर्न समेत सहज हुने भएकाले निम्नअनुसार पार्किङ स्थल निर्माण गर्दा राजस्व वृद्धिको सम्भावना देहायअनुसार हुने देखिन्छ।

उपरोक्त अनुसार पार्किङ पूर्वाधार विकास गर्दा गाउँपालिकालाई वार्षिक कुल आम्दानी एक लाख सम्म हुने देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरु

- पार्किङ् शुल्कको दर निर्धारण गर्ने
- पार्किङ शुल्क असुली विधि छनोट र कार्यान्वयन गर्ने आवश्यकताका आधारमा

(ग) फोहोर मैला व्यवस्थापन शुल्क

हालको अवस्थाः गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र फोहोरमैला व्यवस्थापन सरसफाइ ढल निकासजस्ता सेवा निर्माण सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेको अवस्थामा सेवा शुल्क लिन सकिने कानुनी व्यवस्था छ। प्रारम्भिक अनुमान अनुसार गाउँपालिकामा दैनिक औसत ३-५ टन फोहोर निष्कासन हुने गरेको छ। पूर्ण सरसफाइमुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने गाउँपालिकाको नीति रहेको छ। हालको अबस्थालाई हेर्नेहो भने गाँउपालिकामा फोहोर उठाउने र फाल्ने गरेको पाईदैन अब फोहोर व्यावस्थापनका लागी नयाँ नियम तयार गरि राजश्व उठाउन सकिने अबस्था छ।

सम्भावनाः गाउँपालिका आफैले एकीकृत फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणाली कार्यान्वयन गर्न सकेको खण्डमा व्यवस्थापकीय वातावरणीय र राजस्व परिचालनका दृष्टिकोणले समेत बढी प्रभावकारी हुने देखिन्छ। यसका लागि गाउँपालिकाले पूर्वाधार र कर्मचारी समेत तदअनुरुप व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ। गाउँपालिकामा कुल घरधुरी संख्या ३७५६ रहेको छ। फोहोरमैला व्यवस्थापनलाई शहरीकरणको आधारमा चरणवद्ध रुपमा अघि बढाउँदा उपयुक्त हुन्छ। यसर्थ पहिलो चरणमा मुख्य बजार क्षेत्र रहेको वडा नं. १ देखि ७ सम्म दोस्रो चरणमा बजार र कृषिको मिश्रित क्षेत्र रहेको छ। फोहोर मैला व्यवस्थापन गाउँपालिका आफैले गर्दा प्रति घरधुरी केहि रकम अथवा ७५ रुपैंया राख्दा पनि बार्षिक आम्दानी र राज्शव संकलन हुन्छ।

फोहोर व्यवस्थापन गरिने क्षेत्र र चरण	घरधुरी संख्या	मासिक शुल्क रु.	वार्षिक आय रु.
पहिलो चरण वडा नं. १ देखी ७ सम्म मुख्य बजार क्षेत्र र फोहोरमैला व्यवस्थापन सुरु भइसकेको क्षेत्र	३७५६	७५	३३,८०,४००
दोस्रो चरणः बजार र कृषिको मिश्रित क्षेत्र	५०	१००	५०००

सुधारका पक्षहरु

फोहोर मैला व्यवस्थापनका सन्दर्भमा निम्नअनुसार सुझावहरु प्रस्तुत गरिएको छ

- गाउँपालिका आफैले एकीकृत फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउने । यसका लागि आवश्यक भौतिक स्रोत साधन व्यवस्थापन गर्ने
- घरधुरीमै फोहोर वर्गीकरण गर्ने कार्यलाइ अनिवार्य बनाउने
- फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्रका लागि जग्गा छनौट गर्ने र पूर्वाधार विकास र संचालनका लागि छिमेकी गाउँपालीसँगको सहकार्य तथा सार्वजनीक निजि साझेदारी अवधारणा अनुरुप काम अघि बढाउने

  फोहोरमैला प्रशोधन व्यवस्थापनका प्रभावकारी वैकल्पिक उपायहरु तथा सफल अभ्यासहरुको खोजी गरी उपयुक्त विधि कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

घ सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरः

हालको अवस्थाः

गाउँपालिकाले दस्तुर शीर्षक अन्तर्गत नक्सापास दस्तुर सिफारिश तथा बक्सौनी दस्तुर घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर अन्य दस्तुर बाटो मर्मत पर्यावरण संरक्षण तथा सवारि दस्तुर सडक कटँन दस्तुर निवेदन तथा सिफारिश सर्जमिन जग्गा प्लटिङ अनुमाति इजाजत तथा नवीकरण आदि आर्थिक ऐनमा तोकी राजस्व संकलन गरिआएको छ। आ.व. २०७८।७९ मा यस शीर्षकमा कुल ५ लाख सम्म राजश्व संकलन भएको तथ्याङ्कले देखाउछ।

राजस्व संकलन गाउँपालिका कार्यालयसहित सबै वडा कार्यालयहरुबाट गर्ने गरिएको छ। बिलिङको लागि गाउँपालिका कार्यालयसहित सबै वडाहरु समेतमा कम्प्युटर राजस्व सफ्टवेयर तथा इन्भर्टरको व्यवस्था भए पनि हाते बिलसमेत प्रयोग गर्ने गरिएको पाइन्छ।

सम्भावनाः सिफारिश वा प्रमाणित गाउँपालिकाको नियमित र निरन्तर काम भएकाले यो गाउँपालिकाको आम्दानीको एक नियमित स्रोत समेत हो। यस शीर्षकमा विगतको आय प्रवृति जनसंख्या तथा बढ्दो शहरीकरणलाई मध्यनजर गर्दा कुल रु. १५ लाख आय गर्न सक्ने अनुमान गरिएको छ।

प्रमाणित तथा दस्तुरका प्रकारहरु	औसत दर (रु.)	अनुमानित संख्या (वार्षिक)	संभाव्य रकम (रु.)
निवेदन तथा सिफारिश दस्तुर	१००	३०००	३०००००
व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर	२००	१५००	३०००००
प्रमाणित दस्तुर	५००	६००	३०००००
जग्गा प्लटिङ तथा बर्गिकरण अनुमति दस्तुर	३०	१०००	३००००

अन्य दस्तुर	१००	२००	२००००
न्यायिक दण्ड जरिवाना र जफत	५०	१०००	५००००
प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	३०	१०००	३००००
अन्य विविध आय	५०	५००	२५०००
जम्मा	१०५३	८८००	१०,५५०००

सुधारका पक्षहरु

- सिफारिश वा प्रमाणित गर्नुपूर्व दस्तुर नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्वन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने ।
- वडावाट संकलित दस्तुर शिर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने ।
- सबै वडा कार्यालयहरुमा कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बिलिङ प्रणालीलाई अनिवार्य बनाउने ।

(ङ) पर्यटन स्थल प्रवेश शुल्कः

हालको अवस्थाः

गाउँपालिकाले निर्माण सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेको स्थानीय पूर्वाधार वा पर्यटकीय स्थलमा कुनै सेवा उपयोग गरेबापत सम्बन्धित सेवा प्रदायक तथा सेवाग्राहीलाई सेवा शुल्क लगाउन सक्ने कानुनी व्यवस्था छ । तर हालसम्म पर्यटन शुल्क सम्बन्धमा कुनै निर्णय भने गरेको छैन ।

निस्दी गाउँपालिका पर्यटकीय सम्भावना रहेको छ र यो सम्भावना अझै बढ्दै गएको देखिन्छ । पर्यटकीय सम्भावना भएका मुख्य स्थलहरुमा नियमित रुपमा सञ्चालन हुने औधोगिक/व्यापारिक प्रदर्शन खेल मैदान घाँसे मैदान तथा अन्य सांस्कृतिक विषयहरु छन् हुन् ।

सुधारका पक्षहरु

- सम्बन्धित व्यबस्थापनसँग छलफल गरी सहमति कायम गर्ने
- सहमति अनुरुप गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा यस सम्बन्धी व्यबस्था गर्ने
- रकम हस्तान्तरणको विधि तय गर्ने।
- सबै संरचनाहरुको पूर्वाधार निर्माणमा गाउँपालिकाले गर्ने लगानी र अन्य सहजीकरणका विषयमा समेत सहमति कायम गर्ने ।

(च) नक्सापास दस्तुर

हालको अवस्था स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ आ.व परिच्छेद ७ दफा २७ ले कसैले पनि गाउँपालिका वा आर.सी.सी .तथा लोडवियरिङ घरको नक्सापास दस्तुर प्रति वर्ग फुट रु. ५ का दरले तथा क र ख वर्गका अपांगहरुको हकमा रु. २.५ का दरले अस्थायी तथा सामान्य कच्ची घर पुरानो को रु. २०००।- नयाँ कच्ची घर तथा ट्रसको प्रति वर्ग फुट रु. ३ आर.सी सी. घरको तला थपमा रु. ५।- प्रति वर्ग फुट नक्सापास दरखास्त फारामको रु. ५०० एवम् रितले अन्य सम्बन्धित शीर्षकमा दस्तुर तोकेको छ । गाउँपालिकाले आ.व.२०७८।७९ मा

केहि रकम संकलन भएको र चालु आ.व. २०७९।८० मा भने रु. ३ लाख सम्म रकम संकलन भएको भएता पनि हाल अभिलेखीकरण घरहरुको संख्या कम हुँदै गएकोले चालु वर्षको अनुमान गत वर्षकोभन्दा कम रहेको देखिन्छ।

तर हाल सम्म यस गाँउपालिकामा राजश्वको लागी नक्सा पास तथा नक्सा डिजाइन गरि घरहरु निर्माण गरिएका छैनन् ।

सुधारका पक्षहरु

- सचेतनामूलक तथा प्रचारात्मक अभियानहरु सञ्चालन गरी नक्सापास हुन बाँकी सबै घरलाई नक्सापासको दायरामा ल्याउने ।
- आवासीय व्यवसायिक तथा औधोगिक प्रयोजनका घरहरुलाई नक्सापास दस्तुरको दरमा विविधता कायम गरी सकेसम्म सानो संरचना निर्माण गर्ने सिमान्त करदातालाई सहुलियत प्रदान गर्ने ।
- नक्सा पास र घर बहाल कर तथा व्यवसाय करलाई सूचना प्रविधिको उपयोग गरी एक आपसमा आवद्ध गर्ने तथा कर प्रशासन र नक्सापास प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्ने ।

(छ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर दर्ता अनुमति दस्तुर

हालको अवस्था स्थानीय तहले एफएम रेडियो सञ्चालन घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र विधालय स्थापना स्थानीय स्तरमा व्यापारिक फर्म सहकारी प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम ट्यूसन कोचिङ औषधि पसल प्लटिङ्ग ढुङ्गा गिट्टि वालुवा नुन माटो स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर संकलन गर्न सक्छन् । यो व्यवस्था भखरै प्रचलनमा आएको स्थानीय तह सञ्चालन ऐनले गरेको हुनाले गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा सेवा शुल्क दस्तुर शीर्षक अन्तर्गत निर्माण व्यबसायी ईजाजत र नविकरण दस्तुरको दर रु. १००० तोकेको छ भने घरेलु तथा साना उधोगको ईजाजत र नविकरण एबम् संस्थागत विधालय कक्षा थप स्वस्थ्य संस्था ईजाजत र नविकरण दस्तुर कार्यपालिकाले कार्यविधि बनाई तोक्ने उल्लेख गरिएको छ ।

सम्भावनाः गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र सहकारी विधालय आदि अनुमित प्रमाणपत्र दिई नियमन गर्न तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिन सकिन्छ । हाल सञ्चालनमा रहेको अनुमान छ । व्यवसाय करको दायारामा आउने बाहेकका यस्ता व्यवसायिक फर्म/संस्था र उधोगहरुलाई औसतमा रु. २००० का दरले दर्ता अनुमति र नवीकरण दस्तुर लिँदा प्रति वर्ष रु. १ लाख आय हुने सम्भावना देखिन्छ।

सम्भावना गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानिय स्तरमा ब्यापारिक फर्म घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र सहकारी विधालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमन गर्न तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिन सकिन्छ। हाल सञ्चालनमा रहेका अनुममान छ। व्यवसाय करको दायरामा आउने बाहेकका यस्ता व्यवसायिक फर्म/संस्था र उधोगहरुलाई औसतमा रु. २००० का दरले दर्ता अनुमति र नवीकरण दस्तुर लिँदा प्रति वर्ष रु. १०००००० आय हुने सम्भावना देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरु

- दर्ता अनुमती र नवीकरणका लागि छुट्टै कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
- आर्थिक ऐनमा दर्ता अनुमति र नवीकरण दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने ।

- नयाँ संस्था फर्म वा उधोग स्थापना गर्नुपूर्व दर्ता तथा अनुमति प्रमाणपत्र अनिवार्य गर्ने ।
- अनुमति नलिई संचालनमा रहेका संस्था फर्म वा उधोगलाई नियमित गर्न दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने ।

(ज) बिक्रीबाट प्राप्त रकम स्टेल ढुंगा गिट्टी बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

हालको अवस्थाः केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन २०७८ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७५ को दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट ढुंगा गिट्टी बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्ने सक्ने प्रावधान राखेको छ । स्थानीय सरकार ऐन २०७४ मा भएको यस संशोधनसंगै संघीय कानूनमा स्रोत बाँडफाँटको अर्के स्पष्ट कानुनी व्यवस्था नभएसम्म यस शीर्षकको राजस्व गाउँपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने देखिन्छ। साविकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको मात्र व्यवस्था भएकोमा यस संशोधनसँगै वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको समेत व्यस्था भएको छ र आवश्यकता अनुसार यी दुई अध्ययनको सिफारिशका आधारमा स्थानीय तहले ढुंगा बालुवा माटो वा स्लेट बिक्री गर्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ।

साविकको सिलुवा र अर्चले गा.वि.स. को सीमाना हात्तीलेकको फैंदी फिरफिरेको भोगाटेघाटदेखि तल भने यो खोला निस्दी नामले चिन्ने गरिन्छ । ती खोला नदीहरु बाट नदी जन्य पलार्थहरु बिक्री देहाय बमोजिमको रकम संकलन भएको अवस्था छ

क्र.स	नदीजन्य पदार्थ बाट संकलन विवरण	आ.व.२०७८।७९	आ.व. २०७९।८० को अनुमान	आ.व. २०८१।८२ को अनुमान
१	ठेक्का मार्फत संकलन	२० लाख	३० लाख	४० लाख
२	जमानत बाट संकलन	१ लाख	५ लाख	१० लाख
३	सडक मर्मत सभार दस्तुरका नाममा	नभएको	१२ लाख	१५ लाख
	कुल जम्मा	२१ लाख	४७ लाख	६५ लाख

संभावनाः यहाँ भएका विभिन्न ठेक्काका शिर्षकहरुमा अब भएका कुल लगानी र राजश्वका विविध शिर्षकहरुमा कम भएको र हाल सडक कर नउठेको उठाउन सकिने ।

सुधारका पक्षहरु

- गाउँपालिकाले प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गरिसकेको तथा अन्य अतिरिक्त सम्भाव्य क्षेत्रहरुको समेत विषय विज्ञद्धारा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्ने ।
- सम्बन्धित सबै क्षेत्रको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणका अतिरिक्त आवश्यक भए वातावरणिय प्रभाव मूल्यांकन समेत गर्ने ।
- हाल गाउँपालिकाले संकलन गरिरहेका विभिन्न शिर्षकहरु जस्तै शुल्क बिक्रिमा कर निकासी मर्मत सम्भार शुल्क लाई हटाई एकमुष्ठ बिक्रीको दर निर्धारण गर्ने ।
- ढुङ्गा गिट्टी तथा बालुवा बिक्री सम्बन्धी ठेक्का प्रक्रिया अगाडी बढाउनु पूर्व नगरसभाबाट बिक्रीको दर निर्धारण गरि आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिश गरेका मापदण्डभित्र रहेर उत्खनन् गर्ने कार्य गराउन आवश्यक

परिच्छेद-४

आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरु तथा आय संकलनको अवस्थालाई संक्षित्त व्याख्या गरिएको छ। यसबाट गाउँपालिकाको आय संकलनको लागि संस्थागत क्षमतमा सुधार गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरु पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने छ

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी संस्थागत संरचना

गाउँपालिकामा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६५ अनुसार गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा राजस्व सम्बन्धी विषयमा परामर्शका लागि पाचँ सदस्यीय स्थानीय राजस्व परामर्श समिति गठन गरिएको छ।

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	मुक्त बहादुर सारु	अध्यक्ष	संयोजक
२	देवी सरा सोमै	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
३	यम बहादुर राना	वडा अध्यक्ष	अध्यक्ष
४	तीरन कुमारी श्रेष्ठ	गाउँपालिका उपाध्यक्ष	उपाध्यक्ष
५	हेम कुमारी सुनारी	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य

यस समितिले समय समयमा बैठक गर्ने तथा राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा गर्ने राजस्वका स्रोत दायरा र दर समेतको विश्लेषण गरी गाउँपालिकामा सिफारिश गर्ने लगायत समितिका काम कर्तव्य र अधिकार क्षेत्रभित्रका कामहरु गदै आएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० का लागी बजेट निर्माण तयारीका लागी गाँउपालिकाको कार्यपालिका बैठक बसेको दिन समितिको बैठक बसी गाउँपालिकाले आ.व. २०७९।८० मा लगाउने विभिन्न कर तथा गैर करहरुको दररेटको सम्बन्धमा शीर्षकगत रुपमा छलफल गरि स्वीकृतिका लागि नगर सभामा पेश गर्ने निर्णय गरेको थियो।

गाउँ सभाले आ.व.२०७९।८० का लागि गरेका राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कार्ययोजनाहरु निस्दी गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को लागि राजस्व परिचालनका लागि निम्न बमोजिमका नीति तथा कार्ययोजनाहरु तय गरेको छ।

- गाउँवासीलाई कर तिर्नु बोझ होइन दायित्व र कर्तव्य हो भन्ने कुरा प्रत्याभूत गराउने
- प्रगतिशील कर प्रणालीको अवलम्बन गर्ने
- घर वहाल कर संकलनको अधिकारलाई संक्षिप्त मापदण्ड जारी गरी वृहत अभियान सञ्चालन गर्ने
- राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी राजस्व परिचालनका थप स्रोतको पहिचान गर्ने

- २०७५ श्रावण १ देखि एकीकृत सम्पत्ति कर लागू गर्ने ।
- वैज्ञानिक र समन्यायका सिद्धान्तका आधारमा प्रगतिशील ढाँचामा कर लगाइने ।
- सबैभन्दा धेरै कर दाखिला गर्ने करदातालाई उत्कृष्ट करदाताका रुपमा पुरस्कृत गर्ने ।
- रु. एक लाखभन्दा बढीको खर्चको विवरण वेवसाइटमार्फत सार्वजनिकीकरण गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।
- आन्तरीक लेखा परीक्षलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- एकीकृत सम्पत्ति करबाट संकलित राजस्वको २५ प्रतिशत रकम सम्बन्धित वडाको विकासका लागि नै व्यवस्थापन गर्ने ।

गाउँपालिकाको राजस्व सम्बन्धी नीति अनुसार चालु आ.व. २०८०/८१ देखी एकीकृत सम्पत्ति कर लगाउने प्रावधान राखिएको भए पनि संघीय आर्थिक ऐन २०७५ बाट स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा भएको संशोधनले गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले सम्पत्ति कर र भूमिकर मालपोत छुट्टा छुट्टै लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसै व्यवस्थाको कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन २०७५ मा आवश्यक संशोधन समेत गरेको छ।

४.२ विगतको आय परिचालनको अवस्था

गाउँपालिकाले चालु आ.व. २०८०/८१ देखि सम्पत्ति कर कार्यान्वयन सुरु गरेको छ। कवाडी जीवजन्तु जडीबुटी पर्यटन शुल्क बाहेक स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले अख्तियारी प्रदान गरेका अन्य प्राय सबै शीर्षकमा गाउँपालिकाले कर संकलन गर्दै आएको छ। आ.व. २०७३।७४ को तुलनामा आ.व.२०७४।७५ मा कुल आन्तरिक आयमा २४ प्रतिशतले वृद्धि देखिन्छ। राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने आय उक्त अवधिमा ९४ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ। यस्तै अनुदानतर्फको रकम २१४ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ भने समग्रमा उक्त दुई वर्षमा गाउँपालिकाको आय १२२ प्रतिशतले वृद्धि भएको पाइन्छ। यससम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ

तालिका गाउँपालिकाको राजस्व संकलनको अवस्था (रु. हजारमा)

चालु आ.व.को अनुमानित आय लक्ष्यको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति अवस्था हेर्दा कुल प्रस्तावित रकमको २६ प्रतिशत मात्र आय संकलन भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी थप विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका चालु आ.व २०७९।८० को आन्तरिक आय अनुमान तथा फागुन मसान्तसम्म संकलनको अवस्था

आय शिर्षक	चालु आ.व.को अनुमानित आय	प्रतिशत
सम्पत्ति कर	३ लाख	२०%
मालपोत भुमिकर	४ लाख	२६.६६%
व्यक्तिगत घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर	२ लाख	१३.३३%
बिक्री आय	२ लाख	१३.३३%
अन्य आय	२ लाख	१३.३३%
व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२ लाख	१३.३३%
जम्मा आन्तरिक आम्दानी	१५ लाख	१००%

गाउँपालिकाको विगत दुई वर्षको कुल आय संरचना हेर्दा आ.व.२०७८।७९ को कुल आयमा आन्तरिक आयको हिस्ता २७ प्रतिशत रहेको छ भने आ.व.२०७९।८० मा १५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७८।७९ मा सशर्त पूँजीगत अनुदान घटेको हुँदा राजस्व फाँडफाँडबाट प्राप्त रकम पनि उल्लेख्य रुपमा घटेको पाइन्छ। गाउँपालिकाको कुल आयमा बाह्य स्रोतको हिस्सा सबैभन्दा धेरै रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी थप विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

आय स्रोत	२०७८/०७९	प्रतिशत	२०७९/०८०	प्रतिशत
आन्तरीक आय रु.	२५१८८१९५	१०%	२७७०७०१४	१०%
राजस्व वाँडफाँड रु.	१२५४९४	१०%	१३८०४३	१०%
बाह्य स्रोत रु.	६३७२५२९७७	१०%	७००९७८२७५	१०%
जम्मा	६६२५६६६६६		७२८८२३३३३	

४.३ आय संकलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता

गाउँपालिकाको राजस्व संकलन सम्बन्धी संस्थागत देहाय अनुसार रहेको छ

- गाउँपालिकामा राजस्व परामर्श समितिले आवश्यकता अनुसार बैठक गर्ने करका दायरा सम्बन्धमा शीर्षकगत पेश गर्ने गरेको छ।
- गाउँपालिकामा दरबन्दी तेरिज रहेको छ संगठन संरचना तयार भई स्वीकृत हुन बाँकी छ।
- राजस्व शाखामा राजस्व अधिकृतसहित एक खरिदार एक सहायक कम्प्युटर अपरेटर तथा एक कार्यालय सहायक गरी कर्मचारी कार्यरत रहेका छन्।
- वडा कार्यालयहरुमा वडा सचिव कार्यालय सहायक सहित सामान्यतया दुई जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन्।
- गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सहित सबै वडा कार्यालयमा कम्प्युटर इन्भर्टर सहित राजस्व सफ्टवेयरको व्यवस्था रहेको छ। सबै कार्यालयबाट कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बिलिङ गर्ने गरेको भए पनि पर्याप्त कर्मचारी लगायत अन्य कारणले हातले लेखी कागजी बिल पनि काट्ने गरिएको पाइन्छ। हाते बिल बढी काट्ने वडाहरुमा १ २ ३ र अन्य रहेका छन्।
- कर संकलन र व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउन सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ घर जग्गा बहाल कर व्यबस्थापन कार्यविधि २०७५ तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् सम्बन्धी कार्यविधि तयारी भइरहेको छ।
- राजस्व संकलनको जिम्मेवारि सहित कार्यरत कर्मचारीहरुका लागि आवश्यकता अनुसार तालिम तथा अभिमुखीकरण भएको छ।
- स्थानीय तहको राजस्व प्रशासन र व्यबस्थापन सम्बन्धी विषयमा विशिष्ठीकृत तालिम अध्ययन अवलोकन भ्रमण लगायत क्षमता विकासका कृयाकलापहरु भने हुन सकेको देखिदैन।

४.५ राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरु

यस गाउँपालिकाले राजस्व अधिकार क्षेत्रभित्रका धेरैजसो सम्भावनाहरु उपयोगमा ल्याएको भएता पनि अन्य कतिपय शीर्षकहरुमा राजस्व संकलन गर्न बाँकी रहेको छ। समग्रमा यस गाउँको राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा निम्नअनुसारका प्रमुख सवालहरु विधमान रहेको देखिन्छ।

क. राजस्व प्रशासनका लागि उपयुक्त संगठन निर्माण तथा क्षमता विकास

राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी तथा पारदर्शी बनाउन राजस्व संकलन सम्बन्धि छुट्टै कार्यविधिहरु आवश्यक जनशक्ति कार्यस्थल तथा आवश्यक उपकरण सहितको कार्यवातावरण हुनु आवश्यक छ। वडास्तरमा पर्याप्त कर्मचारी नभएको कारण कम्प्युट र इन्भर्टर र राजस्व सफ्टवेयर भएर पनि हाते बिल प्रयोग गर्ने गरिएको छ। राजस्व शाखाका लागि पर्याप्त स्थानको कमी रहेको देखिन्छ। राजस्व शाखामा एकजना राजस्व अधिकृतका अतिरिक्त थप तीन जना कर्मचारी कार्यरत छन्। वडा कार्यालहहरुको हकमा एकजना वडा सचिव र एकजना सहायक कर्मचारी कार्यरत रहेको देखिन्छ। कार्यबोझका आधारमा कर्मचारी कम रहेको देखिन्छ।

ख. तथ्यांक संकलन तथा नियमित अधावधिकरणको पद्धति स्थापना

हाल गाउँपालिकामा सम्पत्ति कर भूमि कर मालपोत व्यवसाय कर तथा अन्य कर र गैरकर बुझाउने करदाताको संख्या के कति छ भन्ने यकीन तथ्यांक छैन। एकातिर बिलिङ पद्धतिलाई पूर्णरुपमा कम्प्युटरमा आधारित बनाउनुपर्ने देखिन्छ भने अर्कातिर सबै करदाताको लागत संकलन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। पूर्णरुपमा कम्प्युटर आधारित बिलिङ गर्ने परिपाटी भए मात्र कुन शीर्षकमा कर तिर्ने कति करदाता छन् भन्ने यकीन साथ तुरुन्त भन्न सकिने स्थिति रहन्छ र करदाताको लागत संकलन पश्चात् करको दायरामा आउन बाँकी करदाताको संख्याका बारेमा पनि आँकलन गर्न सकिन्छ।

ग. आन्तरिक आय परिचालन नीति तथा कार्यविधि

गाउँपालिकाले आय परिचालन सम्बन्धी सम्पत्ति व्यवस्थापन घरबहाल नदीजन्य पदार्थ बाहेक अन्य क्षेत्रहरुमा समेत कार्यविधि तयार गरी वडा समितिहरुलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ। यसमा आय संकलन गर्ने तरिका प्रतिवेदन बुझाउने ढाँचा नगद दाखिला सम्वन्धी ब्यवस्था अनुगमन जस्ता विषवस्तु पर्दछन्। साथै गाउँपालिकाले हाल आर्थिक ऐनमा समाबेस गरेका शिक्षा तथा स्वास्थ्य विकास कर र बाटो मर्मत पर्यावरण संरक्षण तथा सवारि दस्तुरको कानूनी वैधतामा पनि प्रश्न उठ्न सक्ने देखिएको छ।

घ. राजस्वका दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

गाउँपालिकाले हालको कानुनी व्यवस्था अनुसार राजस्व संकलनका लागि दर निर्धारण गर्दा सरोकारवाला व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरुसँग पर्याप्त छलफल गर्ने र सभाबाट स्वीकृत भएको करलाई जनस्तरसम्म प्रचार प्रचार गर्न आवश्यक हुन्छ। गाउँपालिकाले करदातालाई तिर्नुपर्ने कर रकम सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउन अग्रिम सूचना सम्प्रेषण गर्ने विधिको उपयोगसंगै करदाता शिक्षामा पनि पर्याप्त ध्यान दिन सकेको देखिदैन। यसका अतिरिक्त राजस्व प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारको नीतिलाई प्रभावकारी रुपमा अवलम्बन गर्न सकेको देखिदैन।

ङ. समन्वय संयन्त्र

राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति निर्माण शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण राजस्व संकलन विधि निर्धारण जस्ता कार्यमा सम्बन्धित आन्तरिक तथा वाह्यय निकायहरुसँग प्रभावकारी समन्वयको खाँचो देखिन्छ। यसका लागि राजस्वका आधार निर्धारण तथा दरहरुमा परिमार्जनका लागि राजस्व परामर्श समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक हुन्छ। आय संकलनमा वडा समितिको भूमिकालाई स्पष्ट व्याख्या गरी वडा र राजस्व शाखाबीच निरन्तर समन्वयको खाँचो देखिन्छ। त्यसैगरी रोयल्टी लगायतका राजस्व बाँडफाँड सम्बन्धमा नेपाल सरकारसँग सवारी कर तथा घरजग्गा रष्ट्रिशन दस्तुरको बाँडफाँटका लागि प्रदेश सरकारसँग र विगत वर्षहरुको राजस्व बाँडफाँटका लागि जिल्ला समन्वय समितिसँग पर्याप्त समन्वय कायम नहुँदा ती निकायबाट गाउँपालिकामा प्राप्त हुने स्रोत नियमित रुपमा प्राप्त हुन सकेको देखिदैन।

च. चुहावट नियन्त्रण पारदर्शिता र जवाफदेहिता

आयको संकलन अवस्थाको अनुगमन गरी राजस्व चुहावट भएको पाइएमा त्यसलाई नियन्त्रण गर्न तत्काल आवश्यक कार्य गर्नु पर्दछ। गाउँपालिकाले आय व्ययको विवरण आवधिक रुपमा प्रकाशमा ल्याउनु करदातासँग निन्तर संवाद गर्नु सूचना प्रविधि तथा सामाजिक मिडियामार्फत राजस्व र खर्चको विवरणबारे जनता तथा सरोकारवालालाई जानकारी गराउनु यस दिशातर्फको केही सकरात्मक प्रयासहरु हुन सक्दछन्।

परिच्छेद - ५
राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ। यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाले कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरि कार्यान्वयनमा ल्याउने विश्वास लिइएको छ।

५.१ गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारीका सन्दर्भमा सर्वप्रथम प्रारम्भिक कार्यशाला सञ्चालन गरिएको थियो गाउँपालिकाको आयोजना र परामर्शदाता निकायको सहजीकरणमा सम्पन्न उक्त कार्यशालामा गाउँपालिकाका प्रमुख राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु लगायतका व्यक्तिहरुको सहभागिता रहेको थियो। कार्यशालामा सहभागीहरु तीनवटा समूहमा बसी समूह अभ्यास गरी राजस्व सुधारको मस्यौदा तयार गरिएको छ। यस कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरुलाई बृहत रुपमा निम्न तीन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ।

क. कर राजस्व सुधार योजना

ख. गैरकर राजस्व सुधार योजना

ग. राजस्व प्रशासन सुधार योजना

क. कर राजस्व सुधार योजना

कर राजस्व सुधार योजना अन्तर्गत स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले निर्दिष्ट गरेबमोजिम करका दर र दायरा वृद्धि गर्न गाउँपालिका पदाधिकारीहरुसँग छलफल गरी निम्नानुसार गर्ने गरी प्रस्ताव गरिएको छ।

कर राजस्वका शिर्षकहरु	सुधारका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरु	सयमावधी	जिम्मेवारि
भूमिकर मालपोत	१. मालपोत कार्यालयबाट जग्गाको अभिलेख प्राप्त गर्ने २. वडागत रुपमा सम्पूर्ण जग्गाको अभिलेख राख्ने र नियमित अधावधिक गर्ने ३. जग्गाको पुनवर्गीकरण गरी मूल्यांकनलाई वैज्ञानिक बनाउने	आ.व. २०८०/८१ देखि निरन्तर	राजस्व शाखा वडा कार्यालय
सम्पत्ति कर	१. सम्भाव्य सम्पत्ति करदाता सबैको विवरण संकलन कर सम्बन्धी अधावधिक गर्ने २. सम्पत्ति कर सम्बन्धी फाराम अनलाइन प्रविधिबाट भर्ने व्यवस्था गर्ने ३. सम्पत्ति कर सम्बन्धी जनचेतना शिविर सञ्चालन गर्ने	आ.व.२०८०/८१ देखी निरन्तर	सूचना प्रविधि शाखा वडा कार्यालयहरु राजस्व शाखा

सवारी कर	१. दर्ता अनुमति तथा नवीकरण कार्यविधि	आ.व. २०८१/०८२ देखी	राजस्व शाखा
कर राजस्वका शिर्षकहरु	सुधारका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरु	सयमावधी	जिम्मेवारी
	१. सवारी साधन नम्बरिङ गर्ने २. दररेट कायम गर्ने ३. रुट निर्धारण गर्ने	निरन्तर	वडा कार्यालयहरु
घरजग्गा बहाल कर	१. घरधुरी विवरण संकलन तथा घर नम्बरिङ गर्ने २. घरजग्गा बहाल कर संकलन विधि तय गर्ने ३. घरजग्गा बहाल करलाई प्रगतिशील ढाँचामा निर्धारण गर्ने ४. नयाँ दर्ता तथा नवीकरणका लागि शिविर सञ्चालन गर्ने	आ.व. २०८०/८१ देखी निरन्तर	आर्थिक विकास शाखा सूचना प्रविधि शाखा वडा कार्यालयहरु
व्यवसाय कर	१. सम्भाव्य व्यवसाय करदाता सबैको विवरण संकलन गरी नियमित अधावधिक गर्ने २. अनलाइन प्रविधिबाट व्यवसाय दर्ता अभिलेख राख्ने ३. लगानी कारोबारको प्रकृति कारोबारको परिमाणका आधारमा करको दर निर्धारण गर्ने ४. नयाँ दर्ता तथा नवीकरणका लागि शिविर सञ्चालन गर्ने	आ.व.२०८०/८१ देखि निरन्तर	आर्थिक विकास शाखा राजस्व परामर्श समिति वडा कार्यालय
कवाडी कर	१. ठेक्का प्रक्रियाबाट राजस्व संकलन गर्ने २. कवाडी संकलन केन्द्र व्यवस्थित गर्ने	आ.व.२०८१।८२ देखी निरन्तर	राजस्व शाखा
विज्ञापन कर	१. गाउँपालिकामा विधमान विज्ञापन सामग्री र सम्बन्धित विषयमा अध्ययन गर्ने २. विज्ञापन कर व्यबस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ३. कार्यविधि तर्जुमा गर्दा विज्ञापन सामग्रीको आकारका अतिरिक्त विज्ञापनका ४. विज्ञापन करको अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई सबै विज्ञापन करको दायरामा आउने विषय सुनिश्चत गर्ने	२०८१ असार मसान्त	राजस्व शाखा

गैरकर राजस्व सुधार योजना

गैरकर राजस्व सुधार योजना अन्तर्गत स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले निर्दिष्ट गरेबमोजिम राजस्वका दर र दायरा वृद्धि गर्न गाउँपालिका पदाधिकारीहरुसँग छलफल गरी निम्नानुसार गर्ने गरि प्रस्ताव गरिएको छ

गैरकर राजस्वका शीर्षक	सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्य	समयावधि	जिम्मेवारी
स्लेट ढुङ्ग गिट्टी वालुवा एवम माटोजन्य पदार्थको बिक्री	१. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गरिसकेको तथा अन्य अतिरिक्त सम्भाव्य क्षेत्रहरुको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्ने २. प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षणका अतिरिक्त आवश्यक भए वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन समेत गर्ने	२०८१ ज्येष्ठ मसान्त सम्म	वातावरण तथा राजस्व शाखा
	१. बिक्रीको दर निर्धारणगरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने २. बिक्रीका लागि ठेक्का कायम गर्ने ३. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिश गरेका मापदण्डभित्र रहेर उत्खनन् गर्ने कार्य गराउन आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ४. आर्थिक ऐनमा नियम विपरित गर्ने ठेकदारलाई कारबाही गर्ने र ठूलो परिमाणमा दण्ड जरिवान गर्न सकिने प्रावधान समावेश गर्ने	२०८१ आषाढ मसान्त सम्म	राजस्व शाखा राजस्व परामर्श समिति कार्यपालिका गाउँ सभा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
	१. संकलन कार्यको नियमित रुपमा अनुगमन गरी अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिश गरेको मापदण्डभित्र मात्र रहेर उत्खनन् हुने कार्य सुनिश्चित गर्ने ।	नियमित	अनुगमन समिति
वन पैदावार	१. सामुदायिक वन तथा वनपैदावार बिक्रीसम्बन्धी तथ्यांक संकलन र नियमित अधावधिक गर्ने २. सामुदायिक वनको वन पैदावार बिक्रीवापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित शीर्षकमा दाखिला गरी गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्ने	२०८१/०८२ देखि	राजस्व शाखा कार्यपालिका

नक्सापास दस्तुर	भवनहरुलाई आवासीय व्यवसायिक तथा औधोगिक गरि वर्गीकरण गर्ने २. वर्गीकरण अनुसार दर निर्धारणका लागि आर्थिक ऐन संशोधन गर्ने		
सेवामूलक विहिन जग्गामा निर्माण भएका	आ.व.२०८० असार मसान्त		नक्सा शाखा वडा कार्यालय
बहाल बिटौरी	लालपूर्जा विहिन जग्गामा निर्माण भएका	आ.व. २०८१ असार	सम्बन्धित वडा
गैरकर राजस्वका शीर्षक	सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्य	समयावधि	जिम्मेवारी
शुल्क	संरचनाको लगत संकलन गर्ने १. उपरोक्ता जग्गा उपयोग बापत बहाल बिटौरी शुल्क लिने	मसान्त आ.व. २०८१/०८२ बाट	कार्यालय
पार्किङ शुल्क	१. पार्किङका लागि उपयुक्त सार्वजनिक जग्गा पहिचान गर्ने २. कम्तिमा आगामी ३०-५० वर्षको ट्राफिक वृद्धिको अवस्था प्रक्षेपण गरि पार्किङ स्थलहरु यकीन गर्ने ३. प्राथमिकताका आधारमा पार्किङ स्थलहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दै जाने ४. निर्माणमा भएका पार्किङ स्थलमा पार्किङ शुल्क असुली विधि तय गर्ने ५. तय भएको विधिअनुसार पार्किङ शुल्क असुली गर्ने	१ आ.व. २०८१/०८२ असोज २ आ.व. ८१/८२ मा २ वटा ८२/८३ मा २ वटा ८३/८४ मा २ वटा	कार्यपालिका
फोहोरमैला व्यवस्था शुल्क	१. सार्वजनिक निजि साझेदारि मोडेलमा जाने	आ.व. २०८० साउन	कार्यपालिका
स्थानीय खानेपानी महसुल	१. खानेपानी आयोजना सञ्चालन/व्यवस्थापन विधि सम्बन्धमा सम्बन्धित समितिहरुसँग छलफल गरी गाउँपालिकासँगको अपनत्व कायम गर्ने	२०८० आषाढसम्म	कार्यपालिका

सेवा शुल्क	१. सेवा शुल्क लिन सकिने क्षेत्रहरु अतिथि गृह सभाहल औधोगिक क्षेत्र बसपार्क हाटबजार तथा सार्वजनिक जग्गाको लिज कृषि उपज संकलन केन्द्र र अन्य पहिचान गर्ने २. पहिचान भएका आयोजनामध्ये स्वलगानीमा सञ्चालन गर्ने आयोजनाहरुको संभाव्यता अध्ययन गर्ने ३. सार्वजनिक निजि साझेदारीमा सम्पन्न गर्न सकिने आयोजना छनौट गरी कार्यान्वयन प्रकृया अघि बढाउने ४. गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने सेवा शुल्कको दरमा समसामयिक परिमार्जन गर्ने	२०८१/०८२ देखी निरन्तर	योजना शाखा कार्यपालिका राजस्व परामर्श समिति
दर्ता अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	१. दर्ता अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर सम्बन्धी तय गर्ने २. पूँजी तथा कारोबारको आधारमा दस्तुर तय	२०८१/०८२ देखि	राजस्व शाखा कार्यपालिका
गैरकर राजस्वका शीर्षक	सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्य	समयावधि	जिम्मेवारि
वन व्यवस्थापन शुल्क			
सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	दरमा समसामयिक परिमार्जन गर्ने	२०८१/०८२ देखी निरन्तर	राजस्व शाखा कार्यपालिका

राजस्व प्रशासन सुधार योजना

समग्र राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन के गर्न सकिन्छ भनी सहभागितामूलक रुपमा छलफल गरी प्राप्त भएका बुँदाहरुका आधारमा यहाँ राजस्व सुधार योजना तर्जुमा गरिएको छ जुन देहायअनुसार रहेको छ।

सुधारका क्षेत्र	राजस्व प्रशासनमा सुधारका लागि गर्नुपर्ने	समयावधि	जिम्मेवारी
नीतिगत व्यवस्था	१. वार्षिक रुपमा आर्थिक ऐनको पुनरावलोकन गर्ने र व्यवहारिक नदेखिएका प्रावधानहरुलाई २. प्रगतिशील करको दर मूल्य र महत्वको आधारमा करको निर्धारण समयानुकूल करको दरमा परिमार्जन गर्ने	२०८० आषाढ देखि प्रत्येक वर्ष	राजस्व शाखा राजस्व परामर्श समिति

सांगठनिक स्वरुप	राजस्व सम्बन्धी कामको चाप र आवश्यकता अनुसार वडा कार्यालय देखि गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा कर्मचारी दरबन्दी थप गर्ने	२०८० असार मसान्तसम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
भौतिक पूर्वाधार तथा संरचना	सेवाग्राहीमैत्री भौतिक संरचना तयारी १. खानेपानी शौचालय प्रतिक्षालय चमेनागृह २. पहिले आउनेलाई पहिलो सेवा ३. पत्रपत्रिकाबाट सूचना प्रवाह ४. बेटिङ्ग रुममा टेलिभिजनको व्यवस्था ५. टेण्डर विज्ञापन लगायतका सूचनाहरु छापा तथा विधुतीय लगायतका प्रभावकारी तथा सान्दर्भिक माध्यमबाट प्रसार गर्ने	२०८० असार मसान्तसम्म	नगर कार्यपालिका
राजस्व असुलीमा पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता	१. नागरिक वडापत्रको व्यवस्था गर्ने २. मोबाइल एपको व्यवस्था र नियमित अधावधिकरण ३. हरेक वर्ष समयानुकूल करमा अधावधिकरण	२०८० असोज मसान्तसम्म	सूचना प्रविधि शाखा राजस्व शाखा वडा कार्यालय
करदाताको पहिचान	१. वर्गीकृत करदाता तथ्यांक संकलन २. कर छुट नहुने सेवाको वर्गीकरण ३. प्रत्येक परिवारको सम्पत्रि वर्गीकरण ४. प्रत्येक परिवारको सम्पत्रि आम्दानीको लगत संकलन	२०८० चैत मसान्तसम्म	राजश्व शाखा आर्थिक शाखा वडा कार्यालय
राजस्व असुलि रणनीति	१. विभिन्न सञ्चार माध्यमबाट कर असुलीका लागि चेतनामूलक प्रचार प्रसार गर्ने ।	२०८१ असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति

सुधारका क्षेत्र	राजस्व प्रशासनमा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्य १. कर करदातालाई उस/उनले तिर्ने करबारे एसएमएस लगायतका प्रभावकारी माध्यमबाट जानकारी गराउने २. कर नीतिमा दण्डात्मक र उत्प्रेरणामूलक दुवै सिद्धान्तको सन्तुलित प्रयोग गर्ने जस्तै ढिलो कर तिर्नेलाई विलम्ब शुल्क लगायत दण्डको व्यवस्था र नियमित तथा बढी कर तिर्ने करदातालाई पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ३. कर उठाउने टोली खटाई व्यवस्था दर्ता नवीकरण गर्ने	समयावधि नियमित वार्षिक	जिम्मेवारी
करदाताको अभिलेख	१. विधुतीय प्रविधिको प्रयोगबाट सबै प्रकारका करदाताको अभिलेख राख्ने र अधावधिक गर्दै जाने	नियमित वार्षिक	राजस्व शाखा वडा कार्यालयहरु
राजस्व चुहावट नियन्त्रण	१. करदाताको अभिलेख वार्षिक रुपमा अधावधिकरण गर्ने २. करदाता पहिचान तथा निरीक्षण गरी चुहावट भए नभएको यकीन गर्ने ३. चुहावट भएकोमा जरिवाना सहित असुल गर्ने	हरेक आ.व.को अन्तिम चौमासिक	टोल विकास समिति वडा कार्यालय न.पा. कार्यालय
अनुगमन मूल्यांकन	१. सम्बन्धित शाखा समितिले वडादेखि गाउँपालिकाको सबै शाखा तथा सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायमा स्थलगत निरीक्षण गर्ने करको महत्व बुझाउने सुझाव संकलन गर्ने	हरेक आ.व.को अन्तिम चौमासिक	राजस्व अनुगमन समिति
आन्तरिक लेखा परीक्षण	१. चालु आ.व.मा भए गरेका कर असुलीको आन्तरिक एवम् अन्तिम लेखा परीक्षण गर्ने २. आर्थिक प्रतिवेदन तयार गर्ने	आगामी आ.व.को प्रथम चौमासिक	रावस्व शाखा आलेप शाखा

परिच्छेद - ६

आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

मूलत विगत दुई वर्षको आय तथा गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार र हालको आय संकलन अवस्थाको आधारमा यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या २०७४ को आधारमा आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यसले गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ।

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात आगामी तीन आ.व.२०८०/०८१ देखि २०८२/८३ को लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरुको आधारमा गरिएको छ। धैरैजसो शिर्षकहरुको आय प्रक्षेपण प्राप्त तथ्यांकमा आधारित छ भने भविष्यमा आयका आधारको दायरा बढ्न गई सोबाट हुने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ। त्यसैगरि केही शिर्षकहरुको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय संकलनको वृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ।

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	आय प्रक्षेपणका आधारहरु
११३१३	सम्पत्ति कर	कुल सम्भाव्यताको पहिलो वर्ष ८० प्रतिशत संकलन हुने र त्यसपश्चात् क्रमश वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
११३१४	मालपोत भूमी कर	कुल सम्भाव्यताको पहिलो वर्ष ८० प्रतिशत संकलन हुने र त्यसपश्चात् क्रमश वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
११३२१	घर बहाल कर	पहिलो वर्ष कुल सम्भाव्य आयको ६० प्रतिशत र त्यसपश्चात् क्रमश १५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	चालु आ.व.का लागि राजस्व बाँडफाँड बापत संघीय सरकारबाट प्राप्त सिलिङ ९ करोड ४९ लाख ८० हजारको ७५ प्रतिशत रकम र त्यसपछीका आ.व. हरुमा १० प्रतिशतले बृद्धिहुने अनुमान गरिएको।
११४७२	विज्ञापन कर	४० प्रतिशत प्रदेश सरकार संग बाँडफाँड हुने भएकाले ६०प्रतिशत रकम मात्र र त्यसपछिका वर्षहरुमा वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
११४७३	मनोरञ्जन कर	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुनसक्ने रकम एकीन नभएको र विगतमा यस शिर्षकबाट वाँडफाँड रकम प्राप्त नभएकोले एकमुष्ठ रु.२ लाख र आगामी आ.व.मा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुने अनुमान
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	आगामी आ.व.मा घ वर्गका व्यवसायसिक फर्महरु लगायत अन्य संघसंस्थाहरु दर्ता तथा नवीकरण

राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	आय प्रक्षेपणका आधारहरु
११६९१	अन्य कर व्यवसाय कर र कवाडी कर ५०००	आगामी आ.व.मा व्यवसाय कर कुल सम्भाव्य रकम को ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व. हरुमा १५ प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३११	समानीकरण अनुदान	चालु आ.व. का लागि प्राप्त सिलिङ प्रदेश सरकार बाट ९ करोड ८८ लाख ५९ हजार आ.व.मा वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान
१३३१२	सशर्त अनुदान	चालु आ.व.का लागि प्राप्त सिलिङ प्रदेश सरकार बाट २८ करोड ६७ लाख १९ हजार ८९० आ.व.मा वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान
१३३१४	विशेष अनुदान	चालु आ.व.का लागि रु.६० लाख अनुमान गरिएको भएता यश अनुदान प्राप्त भएको छन । यस गाउँपालिकाको मानव विकास सुचकांक तुलनात्मक रुपमा अन्य स्थानीय तहहरुको भन्दा उच्च रहेका कारण प्रयोग हुन नसकेको भएता पनि आगामी आ.व.मा जम्मा रु. १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१३३१७	समपुरक अनुदान	समयमै कार्यविधि स्वीकृत नभएको कारण गाउँपालिकाले हालसम्म प्राप्त गर्न नसकेको भएता पनि संघीय तथा प्रदेश सरकारले यस अनुदानका लागि पर्याप्त रकम विनियोजन गर्ने गरेको आधारमा आगामी आ.व का लागि रु.२ करोड ६० लाख र त्यसपछी १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१३३१५	अन्य अनुदान	चालु आ.व.का लागि रु. १ करोड ७२ लाख अनुमान गरिएकोमा आगामी आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४१७१	वन रोयल्टी	संघीय सरकारवाट प्राप्त हुनसक्ने रकम एकीन नभएको र विगतमा यस शिर्षकवाट बाँडफाँड रकम प्राप्त नभएकोले अनुमान नगरिएको ।
१४१७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट प्राप्त आयस्वरुप अनुमान गरिएको ५० लाख गरिएको भएता पनि आगामी आ.व.मा करिब २० लाख प्राप्त हुने र वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
र ा ज स ्व संकेत	राजस्व शिर्षक	आय प्रक्षेपणका आधारहरु
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजस्व	हालसम्म प्राप्त नभएको र यस सम्बन्धी कुनै तथ्यांक नभएकाले अनुमान नगरिएको
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम ढुंगा गिट्टि बालुवा रु. ५ लाख बन पैदावर रु. १० लाख	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको ।

१४२१९	अन्य सेवा शुल्क पर्यटन स्थल प्रवेश रु. १ लाख फोहोर मैला व्यवस्थापन रु३ लाख	कुल सम्भावना को पहिलो वर्ष ३० प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक २० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४१	पार्किङ शुल्क	गाउँपालिकाले पार्किङका लागि चरणबद्धरुपमा पूर्वाधार विकास गर्दै जानुपर्ने देखिन्छ। पहिलो चरणमा सिद्धार्थ राजमार्ग र ड्राइभरटोल-विन्दानगर -शिवपुर सडक लक्षित पुर्वाधार निर्माण गरि सम्भावनाको २० प्रतिशत दोस्रो आ.व.मा ७५ प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४९	अन्य दस्तुर	पहिलो वर्ष कुल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
राजस्व संकेत	राजस्व शिर्षक	आय प्रक्षेपणका आधारहरु
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	चालु आ.व.का लागि रु.१ लाख अनुमान गरिएको र त्यसपछिका वर्षमा क्रमश १० प्रतिशतका दरले घट्दै हुने
१४५२२	साना सवारी कर	आगामी आ.व.का लागि कुल सम्भाव्यता देखिएकोमा सो आ.व.मा सो रकमको ८० प्रतिशत र त्यसपश्चात् वार्षिक २० प्रतिशतका दरले संकलन हुने अनुमान
१४५२३	जनसहभागिता	पिच सडक निर्माणलगायत अन्य योजनाहरुमा समेत नगदमा जनसहभागिताको अभ्यास भएको र विगत वर्षहरुको अनुभवका आधारमा आगामी आ.व.मा रु. १ लाख र त्यसपश्चात् वार्षिक १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान
१४५२९	अन्य राजस्व विविध आय	एकमुष्ठ रु ४ लाख ५० हजार अनुमान गरिएको र त्यसपश्चात् ११० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने
१५१११	बेरुजु	एकमुष्ठ रु ५० हजार अनुमान गरिएको

६.२ आगामी ३ आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

आय शिर्षकको संभाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँप(ालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपण आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। प्रक्षेपणको लागि राजस्व संकेत वर्तमानमा सिफारिश गरिएको लेखा कोडको आधारमा गरिएको छ। माथिका अध्यायहरुमा प्रस्ताव गरिएअनुसार ऐनले दिए बमोजिम करका दायरा बिस्तार गर्न सकेको खण्डमा निम्न तालिकामा दिए अनुसार गाउँपालिकाको आय वृद्धि हुने देखिन्छ। आगामी आ.व. का लागि प्रक्षेपित आय चालु आ.ब को प्रस्तावित आयभन्दा पनि कम देखिएको छ। यसो हुनुमा चालु आ.व मा सम्पत्ति कर तथा भूमिकर संयुक्त ३० लाख अनुमान गरिएको र यो रकम यथार्थ सम्भावना भन्दा निकै बढी देखिएको हुँदा यो फरक आएको देखिन्छ।

परिच्छेद -७

निष्कर्ष तथा सुझाव

७.१ निष्कर्ष तथा सुझाव

सारांशमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको पुर्ण कार्यान्वयन पश्चात् गाउँपालिकाको आय संरचनालाई तलको तालिकामा दिईएको छ।

प्रस्तुत विवरणले निस्दी गाउँपालिकाको आन्तरिक आय आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ २ करोड ५१ लाख हुने अनुमान गरिएको छ जुन आय को करिब २७ प्रतिशत हुन आँउछ। यो रकम संकलन गर्न गाउँपालिकाले बर्तमान संरचना तथा व्यवस्थापन प्रणालीमा ठुलै परिर्वन गर्न आवश्यक देखिन्छ। गाउँपालिकाले यसका लागि निम्न कदम चाल्नुपर्ने देखिन्छ

- आन्तरिक आय परिचालनको लागि आवश्यक ऐन तथा कार्यविधि तर्जुमा गर्ने
- आर्थिक ऐनमा कर तथा गैर कर राजश्वका विधमान दरमा परिमार्जन तथा जरिवानाको व्यबस्था
- प्रमुख आय क्षेत्रमा प्रयास केन्द्रीय गर्न ढुंगा गिट्टी वालुवा बहाल कर र व्यबसाय कर
- हालको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनमा व्यापक सुधारको आवश्यकता रहेको
- राजश्व परामर्श समितिको नियमीत प्रगति समीक्षा गर्ने
- राजश्व संकलनको नियमीत प्रगति समीक्षा गर्ने
- राजश्व प्रशासनमा दण्ड पुरस्कारको व्यबस्था मिलाउने
- राजश्व शाखाको क्षमता विकास र सूचना प्रविधिको भरपूर उपयोग जोड दिने
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनलाई सुनिश्चित गर्ने

७.२ कार्ययोजनाको अनुमान तथा मुल्यांकन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनले व्यवस्था राजस्व परामर्श समितिलाई राजश्वका स्रोत दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी आय अनुमान गर्न र स्रोत अनुमान तथा वजेट सिमा निर्धारण समितिलाई असार मसान्त भित्र आगामि ३ आर्थिक वर्षको आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजश्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ। त्यसैले हरेक आर्थिक वर्षको बैशाख पहिलो हप्तासम्ममा राजश्व सुधार कार्ययोजनाले तयार गरी सम्बन्धित समितिलाई उपलब्ध गराएमा समितिबाट गरिने निर्णयहरुको लागि आवश्यक आधार हुनेछ। राजश्व सुधारका नीति कृयापलापहरु तथा बजेट

अनुमान पश्चात राजश्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका कृयाकापहरु संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय असुली भएको नभएको सम्बन्धमा नियमित रुपमा अनुगमन गर्ने आगामी आर्थिक बर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधि सम्मको कृयापलाप तथा आय असुली अवस्थाको मूल्यांकन गर्ने तथा आर्थिक बर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक बर्षको लागि तय गरिएका कृयाकलापहरु तथा आय असुली अवस्थाको मूल्यांकन गर्न आवश्यक हुन्छ। यो राजश्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्यांकन ब्यवस्था सिफारिश गरिएको छ।

क. कार्यालय स्तरको अनुगमनः यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत राजश्व शाखा तथा अन्य सम्वन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरुलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ। स्थानीय तहले कम्तिमा महिन(ामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरि लक्ष्य हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरु गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ।

ख. राजश्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः राजश्व परामर्श समितिले चौमासिक रुपमा राजश्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था आय संकलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था आय संकलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आव(श्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य अन्तर्गत पर्दछ। त्यसैगरि आगामी आर्थिक बर्षको लागि आयको अनुमान गर्ने कार्यपूर्व भएका कार्यको मूल्यांकन गरी स्रोत दर तथा दायरामा सुधारको लागि कृयापलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ। यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात राजश्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिन्छ।

ग. कार्यपालिकावाट अनुगमन तथा मूल्यांकनः कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिवाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरुलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ। छलफलको क्रममा राजश्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरीन्छ।

घ. वाह्य अनुगमन तथा मूल्यांकनः राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्न चाहने संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग प्रदेश मन्त्रालय दाता निकायहरु आदिले अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन्। यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय तहको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्न क्षमतामा विकास हुनेछ। राजश्व प्रशासनसँग सम्बन्धित तथ्यांक वाहेक योजना कार्यन्वयन प्रकृयाको अनुगमन तथा करदाताहरुको अनुभूति संकलन पनि अनुगमनको मूख्य विधि हुनसक्नेछ।

अनुसूची १ सन्दर्भ सामग्रीहरु

- नेपालको संविधान २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४
- अन्तर सरकारी बित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४
- नेपाल सरकारको बजेट वक्तब्य २०७५।७६
- नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन २०७५
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४
- केही नेपाल संसोधन ऐन २०७५
- स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह सम्बन्धी व्यवस्था २०७४
- एकीकृत सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४
- एकीकृत सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४
- स्थानीय तहको आर्थिक ऐनको नमूना २०७४
- प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन २०७५-नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद निर्णयबाट गठित कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको
- निस्दी गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५
- निस्दी गाउँपालिकाको नीति तथा कार्ययोजना २०७५
- फलाँखु खोला मैलुङ खोला तथा त्रिशुली नदीको कसनारबाट संकलन तथा उत्खनन् हुने ढुंगा गिट्टि वालुवा तथा रोडाको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको प्रतिवेदन २०७५
- निस्दी गाउँपालिकाको विभिन्न आर्थिक वर्षहरुको गाउँ विकास योजना बजेट तथा कार्यक्रमहरु
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रगति प्रतिवेदनहरु

अनुसूची २

तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम तथा सूची

तथ्यांक संकलन सूची

गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा लको अवस्था

■ **संक्षिप्त परिचय**

- नामाकरण
- घरधुरी तथा जनसंख्या
- क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
- प्रशिद्ध स्थलहरु

■ **मुख्य पूर्वाधारको अवस्था**

- सडक बाटो पुल
- बिजुली
- खानेपानी तथा सिंचाई
- सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरु
- फोहरमैला व्यवस्थापन फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था

■ **आर्थिक अवस्था**

- उधोग व्यवसाय तथा कलकारखाना
- मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु
- प्राकृतिक तथा पर्यटकीय सम्पदा

गाउँपालिकाको संगठन तथा राजस्वप्रशासन

■ **हालको संगठन संरचना**

- कर्मचारीहरुको विवरण

क्र. सं.	पद	स्वीकृत दरवंदी	पदपुर्ति	
			स्थायी	करार
१	वडा सचिव		✓	
२	कृर्षि प्राविधिक			✓
३	पशु प्राविधिक			✓
४	सामाजिक परिचालक			✓
५	कार्यालय सहयोगी			✓

■ **भौतिक सुविधाहरु**

- कार्यालयका भवनहरु
- सवारी साधन

- फर्निचर कम्प्युटर प्रिन्टर

■ **राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन**

- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण
- कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता
- फर्निचर कम्प्यूटर प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरु
- राजस्व सम्बन्धी वेस राजुव प्रशासनमा सप्फट्वेयर र त्यसको प्रयोग
- कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालिको प्रयोग

गाउँपालिकाको आय आन्तरिक तथा वाह्यय सम्बन्धी विवरण

❯ विगत तीन आर्थिक वर्षहरुको यथार्थ आयविवरण

❯ चालु आर्थिक वर्षको अनुमानीत /बजेट विवरण र कार्तिक मसान्त सम्मको यथार्थ

❯ चालु आर्थिक वर्षका लागि गाउँ सभाले पारित गरेको कर शुल्क तथा दस्तुरका दरहरु

अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरु

❯ निर्वाचित पदाधिकारीहरुको विवरण

❯ गाउँ सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन

❯ राजस्वसंग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरु

❯ गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति विवरण

❯ राजस्व परिचालनकालागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरु

तथ्यांक संकलन फारम

तथ्यांक/सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको फारम तथा सूची

तथ्यांक संकलन सूची

गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्था

■ **संक्षिप्त परिचय**

- नामाकरण — निस्दी १ वाकामलाङ वडा कार्यालय
- घरधुरी तथा जनसंख्या — - घरधुरी ५८५, जनसंख्या ३२००
- क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन — - २०.४९ वर्ग कि.मी
- प्रशिद्ध स्थलहरु — - वाका ठुलो पीपल - भोटाहामा ज्याफ्टीङको - छपाग्दीमा होम स्टेको सुरुवात

■ **मुख्य पूर्वाधारको अवस्था**

- सडक बाटो पुल — - भोटाहा देखी ज्यामीरे, वडा कार्यालय देखी वोधीकाली - ०४ जोड्ने बाटो
- बिजुली — - केन्द्रीय छैन लघु र सोलारको प्रयोग भएको छ २७% सोलार ७३% लघु

- खानेपानी तथा सिंचाई - पर्याप्त छ , सिचाइको सुविधा ८५% ले उपयोग गरेका छन् ।
- सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरु - विद्यालय - ८ ,मन्दिर - २ वटा
  स्वास्थ्य चौकी १, वडा कार्यालय भवन १ वटा
- फोहरमैला व्यवस्थापन फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था

■ **आर्थिक अवस्था**

- उधोग व्यवसाय तथा कलकारखाना - साना व्यवसाय- ३०
- मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु - छैन
- प्राकृतिक तथा पर्यटकीय सम्पदा - वाका ठुलो पीपल - Home stay छपाग्दीमा
  गाउँपालिकाको संगठन तथा राजस्वप्रशासन

■ **हालको संगठन संरचना**

- कर्मचारीहरुको विवरण

क्र. सं.	पद	स्वीकृत दरवंदी	पदपुर्ति	
			स्थायी	करार
१	वडा सचीव	पाचौ	●	
२	सामाजिक परीचालक			●
३	कृषी प्राविधिक			●
४	प्राविधिक			●
५	कार्यालय सहयोगी			●

■ **भौतिक सुविधाहरु**

- कार्यालयका भवनहरु ४ कोठे कच्ची भवन, शौचालय १ वटा (अस्थायी)
- सवारी साधन उपलब्ध छैन
- फर्निचर कम्प्युटर प्रिन्टर कम्प्युटर २ वटा प्रिन्टर २ वटा
  ल्यापटप ३ वटा टेबुल ८ वटा
  कुर्ची १२ वटा, दराज ८ वटा

■ **राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन**

- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.स	नाम	पद	जिम्वेवारी
१	टंक बहादुर लामीछाने	सामाजिक परिचालक	
२	हेमराज थापा	सहयोगी	

- कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता छैन
  Net को समस्या, लाइनको समस्या ,कर्मचारीको अभाव

- फर्निचर कम्प्यूटर प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरु
  कुर्चीहरुको अभाव सेवा ग्राहीको लागी
- राजस्व सम्बन्धी वेस राजस्व प्रशासनमा सफ्फट्वेयर र त्यसको प्रयोग भएको छैन
- कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालिको प्रयोग भएको छैन

गाउँपालिकाको आय आन्तरि तथा वाह्य सम्बन्धी विवरण

■ **विगत तीन आर्थिक वर्षहरु को यथार्थ आयविवरण**

०७८/०७९ - २१६५८४

०७९/०८० - ११६३१४

■ चालु आर्थिक वर्षको अनुमानीत /बजेट विवरण र कार्तिक मसान्त सम्मको यथार्थ १.५० करोडको अनुमान

■ चालु आर्थिक वर्षका लागि गाउँ सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन कर शुल्क तथा दस्तुरका दरहरु अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरु

■ निर्वाचित पदाधिकारीहरुको विवरण

■ गाउँ सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन

■ राजश्वसंग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरु

■ गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति विवरण

■ राजश्व परिचालनकालागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरु

तथ्यांक संकलन फारम

१. **गाउँपालिका आयका स्रोतहरु तथा हालको अवस्था**

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क.	कर तर्फ			
	भूमि कर मालपोत	छ	छ	छ
	सम्पीत्त कर	छ	-	-
	सवारि कर रिक्सा अटोरिक्सा इरिक्सा	छ	-	-
	घर जग्गा बहाल कर	छ	-	-
	व्यवसाय कर	छ	छ	छ
	जडिबुटी कवाडी र जिवजन्तु कर	छैन	-	-
ख.	अन्य राजस्व			

	ढुङ्गा गिट्टी वालुवा माटो काठ दाउरा जराजुरी स्लेट खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं दानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क	छैन	-	-
	नक्सापास दस्तुर	छैन	--	-
	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	छ	छ	छ
	वहाल विटौरी शुल्क	छैन	-	-
	पार्किङ्ग शुल्क	छैन	-	-
	अस्पताल संचालन	छैन	-	-
	फोहरमैला ब्यवस्थापन शुल्क	छैन	-	-
	स्थानीय खानेपानी महसुल	छैन	-	-
	स्थानिय विधुत महसुल	छैन	-	-
	केवलकार टेकिङ्ग कायाकिङ्क वन्जीजम्प जिपफलायर प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा ब्यवसायमा सेवाशुल्क	छैन	-	-
	निर्माण संचालन र ब्यवस्थापन गरेका स्थानिय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क खानेपानी विजुली धारा अतिथि गृह धर्मशाला पुस्तकालय सभागृह ढल निकास सडक वत्ति शौचालय पार्क पौडी पोखरी व्ययमशाला पर्यटकिय स्थल हाटवजार पशु वधशाला शवदाह गृह घोविधाट सडक वसर्पाक पुलआदि	छैन	-	-
क्र. सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	संकलन भएको /नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
	मूल्यांकन सेवा शुल्क	छैन	-	-
	दर्ता अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर एफएम रेडियो संचालन घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र विधालय स्थापना स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म	छैन	-	-
	ढुङ्गा गिट्टि वालुवा नुन माटो खरीढुङ्गा स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	छैन	-	-
	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	छ	छ	छ
	दण्ड जरिवाना	छ	छ	छ

२. निस्दी गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	कि.न.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम यदी भएमा
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				
	वडा कार्यालय	१३४६	०-१०-२-२	वडा कार्यालय रहेको भवन	

स्रोत

३. गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम यदी भएमा

४. करमा आधारित सम्बन्धी विवरण

क. सम्पत्ति कर सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या..............

आ.व. मा कर तिर्ने करदाता संख्या.................... संकलित रकम...........

ख. भवन सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनका लागि निर्मित भवन घरहरु नोट व्यापारीक कम्पलेक्स पार्टी प्यालेस अस्पताल कोल्ड स्टोर नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदी	छैन	-	-
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/ घरहरु	छैन	-	-
३	आवासिय भवन /घरहरु	छ	छैन	छैन
३.१	कच्ची घरहरु कच्चीजोडाई तथा छाना			
३.२	अर्ध कच्ची घरहरु माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएका	३९५		
३.३	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)	१५५		
३.४	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With Rcc Frame Structure)	३५		
	जम्मा	५८५		

ग. मालपोत भुमी कर सम्बन्धी विवरण

निस्दी गाउँपालिकाको दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या ५८५

गत आ.व. मा कर तिर्ने करदाता संख्या संकलित रु ९३५८४

जग्गा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मुल्यांकन दर मालपोत कार्यालयको आधारमा	कैफियत
१	शहरी क्षेत्र			
२	आवासिय क्षेत्र			
३	कृषी क्षेत्र			
४	वन तथा अन्य क्षेत्र			
जम्मा				

घ. सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका दर्ता भएकाजम्मा करदाता संख्या

आ.व. मा कर तिर्ने करदाता संख्या.... संकलित रकम

क्र.स	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा टाँगा रिक्सा		
	जम्मा		

ङ. व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता जम्मा करदाता संख्या ३०

आ.व. मा कर तिर्ने करदाता संख्या.............. संकलित रकम.....

क्र. स.	संचालनमा रहेका व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी संख्या	मझौला लगानी संख्या	ठूला लगानी संख्या	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था बैक विकास बैक सहकारी विमा आदि				
३	ब्यापारिक भवन मल निजि अस्पताल संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक विक्रेता				
५	अन्य ब्यवसायहरु				

च. खानीजन्य बस्तु तथा निकासी

खानीजन्य वस्तु विक्री तथा निकासी

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरु	कुल उत्खनन योग्य परिणाम	विक्री मुल्य	संभाव्य निकासी परिमाण
१		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		स्लेट			
		बालुवा			
		दहत्तर वहत्तर			
		अन्य			

छ. जडिबुटी कवाडी र जिवजन्तु व्यवसायिक उपयोग

क्र.सं.	बस्तुहरु	इकाई	कुल संकलन र व्यवसायिक उपयोग परिणाम	अनुमानित मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरु			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरु			
ग	जिव जन्तु			

ज. वहाल विटौरी

क्र.सं.	सम्पत्तिहरु	इकाई	परिमाण	दर
क	भवन तथा कोठाहरु			
ख	मेसिनहरु			
ग	सार्वजनीक सम्पत्ति			

झ. गाउँपालिकाले निर्माण संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको अवस्था आय	हालको अवस्था आय
१	फोहरमैला व्यवस्थापन	छैन	-	-	-
२	स्थानीय खानेपानी	छैन	-	--	-
३	बिजुली				
४	धारा				
५	अतिथि गृह				
६	धर्मशाला				
७	पुस्तकालय				
८	सभागृह				
९	ढल निकास				

१०	सडक बत्ति				
११	सार्वजनीक शौचालय				
१२	पार्क				
१३	पौडी पोखरी				
१४	व्यायमशाला				
१५	पर्यटकिय स्थल				
१६	हाट बजार				
१७	पशु बधशाला				
क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ	हालको अवस्था आय
१८	शवदाह गृह				
१९	बसपार्क				
२०	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
२१	सिफारिश तथा प्रमाणित	छ			५४१५०
२२	दर्ता अनुमानित नविकरण दस्तुर	छ			
२३	मूल्यांकन सेवा शुल्क				
२४	नक्सापास				
	जम्मा				

अनुसूची २
दफा ८.३ सँग सम्बन्धित
विषयगत विश्लेषणको नमूना फाराम

१. राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

नीति निर्धारणका क्षेत्रहरु	हालको अवस्था	नीतिगत सुधारको लागि सुझावहरु
क संगठनात्मक व्यवस्था		
राजश्व शाखाको ब्यवस्था संगठन संरचनामा छ छैन	छैन	
राजश्व शाखामा कुन तहका कति दरवंदी छन् र हालको पदपुर्तिको अवस्था कस्तो छ	छैन	
राजश्व शाखाले गर्ने कामका लागि कार्यविवरण छ की छैन	छ	
कर्मचारीहरुलाई उनीहरुको जिम्मेवारी स्पष्ट र लिखित रुपमा दिईएको छ छैन	छ	
कर्मचारीहरुलाई आवश्यक पर्ने स्थान फर्निचर यातायात साधन कम्प्युटर मसलन्द आदिको ब्यवस्था कस्तो छ	छ	
सूचना प्रविधिको प्रयोग अवस्था कस्तो छ सफ्टवेयर एमएमएस इमेल टेलिफोन आदि	सुरुवात छ	
राजस्व परिचालनका लागि वडा लाई दिईएको जिम्मेवारी के छ		
ख राजश्व प्रशासन संचालनको अवस्था		
करदाताहरुको नाम तथा कर लाग्ने आधारको अभिलेख व्यवस्था कस्तो छ कर अभिलेख आवश्यक पर्ने स्रोतहरु- सम्पत्ति व्यवसाय सवारी साधन विज्ञापन वहाल आदि	छैन	
गाउँको स्वामित्वमा रहेका स्थायी सम्पत्तिहरुको विवरण तथा सोको परिचालन कस्तो छ	छैन	
कर निर्धारणको लागि सम्पत्ति वा आय वा खर्च कारोबारको मूल्यांकन कत्तिको सहि रुपमा भएको छ मूल्यांकन अनुसार कर निर्धारण भएको छ छैन	छैन	
चुहावट हुन सक्ने सम्भावनाहरु के के छन् र तिनको नियन्त्रको लागि कस्तो नीति लिईएको छ।		
व्यवस्थाको वर्खिलाप गरेमा दण्डको ब्यवस्था कस्तो छ	छैन	
समयमा तिर्नेलाई छुट र ढोलो बुझाएमा जरीवाना लाग्ने ब्यवस्था सबै आय स्रोतहरुमा कसरी लागु गरिएको छ।		

करदाताहरुलाई उनीहरुले तिर्नुपर्ने कर रकम बारे अग्रिम जानकारी गराउने व्यवस्था के छ र कत्तिको प्रभावकारी छ	छैन	
गाउँको निर्धारण गरेको कर तथा शुल्कमा चित्त नबुझेमा गुनासो वा उजुरी गर्ने सक्ने व्यवस्था के कस्तो छ	छ	
राजश्व शाखाको कार्य प्रकृया चुहावट नियन्त्रणको प्रयास लक्ष्य तथा असुली अवस्थाको अनुगमनको ब्यवस्था के छ	छैन	
सार्वजनीक निजि साझेदारी अवधारणाको कार्यान्वयनको अवस्था कस्तो छ	छैन	
ग सूचना तथा समन्वयको अवस्था		
करदाताहरुलाई कर तथा शुल्क सम्बन्धी जानकारी दिन के कस्तो कार्य गरिएको छ।		
शिक्षामूलक कार्यक्रम प्रचार प्रसार होर्डिङ्ग वोर्ड बेव साईट आदि	सुरुवात छ	
करको दर निर्धारण तथा समिक्षामा सरोकार पक्षहरुको सहभागीता कस्तो छ	छैन	
राजश्व परामर्श समिति तथा अन्य समितिहरुको प्रभावकारीता कस्तो छ बैठक संख्या निर्णयहरु आदि	सन्तोष(जनक	
राजश्व असुली सरोकार पक्षहरुको सकारात्मक सहभागीताको अवस्था कस्तो छ	सन्तोष(जनक	
गाउँको आयको विवरण सार्वजनीक हुने गरेको छ छैन	छ	
आयको आलेप तथा मलेप हुने गरेको छ छैन छ भने आएका बेरुजुहरु कसरी संवोधन भएका छन्	सन्तोष(जनक	

आन्तरीक आय उठाउन सक्ने तर हालसम्म नउठाएका आय शिर्षकहरु तथा सोको परिचालन गर्ने उपाय

सम्भाब्य भए पनि हालसम्म नउठाएका आय शिर्षकहरु	लागु नहुनुको कारण	परिचालन गर्ने उपाय
सवारी कर		
घर बहाल कर		

कर तथा शुल्कको दरमा देखिएका कमी कमजोरी तथा सुधारको उपाय

दररेट निर्धारणमा कमी कमजोरी देखीएका आय शिर्षकहरु	कारण	सुधार गर्ने उपाय
	अन्तीम समयमा तींन आउने अनी धेरै भयो भन्ने	

अनुचीसू ३
वस्तुगत विश्लेषणको नमूना फाराम

आय शीर्षकहरु	आवश्यक सूचना	सूचनाको सम्भाब्य स्रोतहरु
भूमिकर मालपोत	जग्गाको क्षेत्रफल तथा उपयोग	मालपोत कार्यालय
सम्पत्ति कर	सम्पत्ति धनी तथा निजको नाममा रहेका जग्गा तथा संरचना	स्थानीय तह मालपोत कार्यालय सर्भेक्षणहरु
व्यवसाय कर	उधोग व्यवसायका संख्या प्रकृति सहित	स्थानीय तह घरेलु तथा साना उधोग कार्यालय वाणिज्य कार्यालय व्यवसायिक संग संगठनहरु
सवारी कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सवारी साधनहरु	यातायात व्यवस्था कार्यालय
बहाल बिटौरी शुल्क	भाडामा दिएको जग्गाको क्षेत्रफल र भाडा दर	स्थानीय तह
घरजग्गा बहाल कर	भाडामा दिईएका घरहरु तथा प्रचलित दर	कर कार्यालय जनगणना तथा सर्भेक्षणहरु
विज्ञापन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका विज्ञापन पाटीहरु	स्थानीय तह
मनोरञ्जन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सिनेमा हलहरु	स्थानीय
सवारी पार्किङ्ग शुल्क	पार्किङ्ग क्षेत्रको क्षेत्रफल तथा सवारी प्रवेश संख्या	स्थानीय तह तथा स्थलगत सर्भेक्षण
खानेपानी महशुल	धारा संख्या तथा पानीको उपयोग	वितरण परिमाण मिटर रिडिङ्ग
विधुत महसुल	मिटर संख्या तथा पानीको उपयोग	वितरण परिमाण मिटर रिडिङ्ग
फोहरमैला प्यवस्थापन शुल्क	सेवा लिनेको संख्या	गाउँपालिका सेवा प्रदायक
ढल निकास सेवा शुल्क	सेवा लिनेको संख्या	गाउँपालिका सेवा प्रदायक
हाटबजार सेवा शुल्क	हाटबजार क्षेत्रको क्षेत्रफल	स्थलगत सर्भेक्षण
सार्वजनीक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क	प्रत्येक सेवा लिनेको संख्या	स्थानीय तह
भाडा तथा वहाल	भाडा वा वहालमा दिएको पसल घर तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
मेसिन तथा औजार भाडा	भाडामा दिएको मेसिन तथा औजार तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
ताल पोखरी तथा जग्गा भाडा	ताल पोखरी तथा जग्गाहरुको संख्या तथा क्षेत्रफल तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
प्राकृतिक स्रोत	निस्काशन परिमाण	इआईए प्रतिवेदन स्थलगत सर्भेक्षण

प्रारम्भिक कार्यशाला समय तालिका

चैत ९ २०७९

समय	क्रियाकलाप
०९.००-१०.००	कार्ययोजना शुभारम्भ
१०.००-११.००	परिचय कार्यक्रमको उद्देश्व अवधारणा तथा प्रक्रिया -प्रस्तुती
११.००-१२ .००	खाना
१२.००-१.३०	स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार तथा राजश्व सम्बन्धी विविध विषयहरु
१.३०-०२.३०	तथ्यांक तथा सुचना संकलनको फारम प्रस्तुती तथा समूह विभाजन
२.३०-४.००	समुह कार्य तथा समूह प्रस्तुती
४.००-४.१५	राजश्व सुधार कार्ययोजना तयारीका लागि सहयोग तथा तथ्यांक संकलन समिति गठन
४.१५-४.४५	मन्तब्य तथा कार्ययोजना समापन

अतिरिक्त हुलाक कार्यालय

दर्ता चलानी

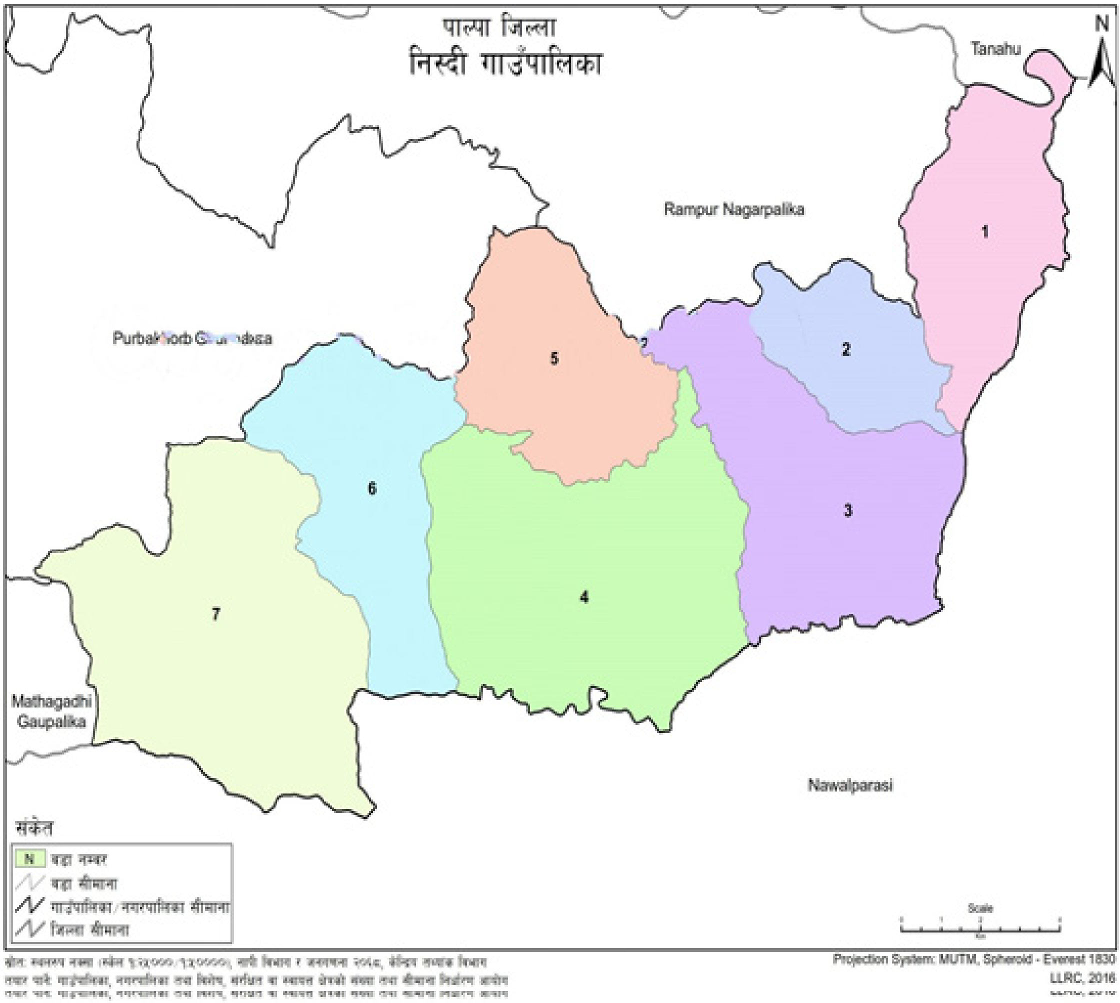

निस्दी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

मित्याल, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल